

TRYGGHET I DET OFFENTLIGE ROM

SURVEYMÅLINGER AV BEFOLKNINGENS OPPLEVELSE AV TRYGGHET OG UTRYGGHET I DET OFFENTLIGE ROM - I ÅTTE NORSKE KOMMUNER/BYDELER.

Delstudie 2 av 3

Av Geir Aas, Jon Strype, Siv Runhovde og Tore Bjørge

Politi­høgskolen, mars 2010

1. INNLEDNING

Denne rapporten inngår som nummer 2 av 3 delstudier om trygghet i det offentlige rom, som (Politihøgskolen) utfører på oppdrag fra Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS). Del 1 omhandler en litteraturgjennomgang av tidligere trygghetsforskning både fra inn- og utland. Den 3. og siste delrapporten vil bestå av en oppfølging av funnene i denne surveyen med kvalitative trygghetsstudier i fire utvalgte kommuner/bydeler. Litteraturstudien i del 1 er allerede slutført, og vi vil henvide til denne delen for å belyse våre funn fra surveyen.

Datainnsamlingen for surveyen ble foretatt av Norfakta på oppdrag fra Synovate i ukene 47-49 i 2009, og den ble gjennomført som strukturerte telefonintervjuer i følgende kommuner og bydeler i landet: Bodø, Sunndal, Nord-Aurdal, Lillesand, Skien, Steinkjer, Loddefjord i Laksevåg bydel (Bergen) og Grünerløkka bydel i Oslo. Disse stedene er valgt ut med tanke på å dekke variasjoner i forhold til landsdel, urbanitet og politisk farge.

Et utvalg på 400 personer ble intervjuet på hvert av stedene, til sammen 3200 intervjuer. Disse telefonintervjuene har gitt oss et svært omfattende datamateriale, og vi vil i det følgende presentere et utdrag av det mest sentrale og interessante i dette materialet.

Kartleggingen av trygghetsnivået og trygghetens karakter i kommunene er gjort gjennom å stille utvalget en rekke spørsmål knyttet til trygghetsopplevelse i det offentlige rom - som hvordan man oppfatter kriminalitetsnivået i kommunen, om en selv har vært offer for vold i det offentlige rom, hvordan man tolker trygghetsbegrepet, følelsen av trygghet ved ferdsel ute om kvelden, kilder til utrygghet - som for eksempel egne erfaringer, lokalpressen med mer, hvilke steder og hva slags handlinger i det offentlige rom som vekker mest uro, i hvilken grad livskvaliteten berøres av utrygghetsfølelse, i hvilken grad man unngår steder pga. utrygghet og hva man oppfatter som mest betydningsfullt for å styrke tryggheten. Alle spørsmålene er kartlagt etter hvilken kommune respondentene bor i, samt deres alder, kjønn, utdanningsnivå, trygghetsnivå, offererfaringer og hvor ofte de ferdes i sentrumsområdet i sin kommune. Vi vil også trekke inn tidligere trygghetsforskning for å peke på likheter og forskjeller med våre funn.

Utvalget er trukket tilfeldig, men på en slik måte at alle aldersgrupper er representert (stratifisert utvalg). Vi mener derfor å kunne beskrive trygghetsnivået i hver av de åtte utvalgte kommunene/bydelene. Vi har ikke forsøkt å generalisere funnene til hele landet, men

kommunene er valgt ut med tanke på å dekke variasjonen og spredningen for hele kongeriket. Vi vil etter hvert vise at det foreligger tydelige likheter mellom kommunene/bydelene når det gjelder mange av trygghetsspørsmålene.

Den videre fremstillingen vil bli som følger: I neste kapittel, kapittel 2 om ”metodespørsmål”, viser vi fremgangsmåten for datainnsamlingen, hvordan tallene kan tolkes og mulige feilkilder. I kapittel 3 presenteres sentrale trygghetsdata for de åtte kommunene/bydelene samlet. Derneft, i kapittel 4, vil vi ta for oss trygghetsdata på kommunenivå hvor vi sammenligner de åtte kommunene/bydelene innbyrdes i forhold til flere av trygghetsspørsmålene. Kapittel 5 består av oppsummeringer og konklusjoner for surveyen. I et appendiks til slutt redegjør vi for befolkningsutvalget som er trukket ut i forhold til kjønnsfordeling, aldersfordeling, utdanningsnivå og ens eget/foreldrenes fødested.

2. METODESPØRSMÅL

2.1. Datainnsamlingen:

Datainnsamlingen ble foretatt av Norfakta på oppdrag fra Synovate, hvor hver og en av de 3200 respondentene fikk følgende innledning fra intervjuerne før de ble bedt om å svare på våre spørsmål:

God dag. Jeg ringer fra Synovate (tidligere MMI). På vegne av Politihøgskolen og XX kommune/bydel gjennomfører vi en undersøkelse om trygghet og utrygghet i det offentlige rom. Hensikten er å kartlegge forhold som skaper utrygghet der folk ferdes, for å kunne sette inn passende tiltak som øker tryggheten. Det er frivillig å delta og du kan trekke deg når som helst, også i etterkant. Da vil alle innsamlede data om deg bli slettet. Opplysningene blir behandlet konfidensielt, og anonymiseres fullstendig når undersøkelsen er ferdig, senest ved utgangen av januar 2010. Det vil ta ca. 8 minutter å besvare undersøkelsen.

Åtte minutter er en vanlig tidsgrense for telefonintervjuer. Grunnen til det er først og fremst at mange mister både konsentrasjonen og interessen når intervjuet strekker seg over lengre tid – noe som naturligvis er egnet til å svekke kvaliteten på dataene. I tillegg er det erfaringsmessig et større frafall fra undersøkelsen når folk får vite at intervjueren vil ta mer av respondentenes tid. Man blir gjerne oppringt når man holder på med noe annet. Da bør ikke intervjuet ha særlig lang varighet.

2.2. Validitet og reliabilitet

Grunnleggende spørsmål ved kvaliteten på enhver forskningsrapport er spørsmålene om reliabilitet og validitet. Reliabilitet dreier seg om hvor nøyaktig datainnsamlingen er utført. I det inngår særlig slurv og feilregistreringer, noe som gjerne vil forekomme når et stort antall personer intervjues pr. telefon. I hvilken grad forekommer misforståelser mellom informant og intervjuer, intervjuerens feilkoding av svarene etc. Dersom en slik form for slurv er begrenset til et minimum vil ikke konklusjonene i surveyen bli berørt. Våre intervjuere er profesjonelle, de har blitt nøye veiledet og er ansatt ved et anerkjent meningsmålingsinstitutt. Derfor har vi grunn til å tro at dataene som blir presentert i beskjeden grad er influert av slurv.

Mer alvorlig for kvaliteten ved forskningen er spørsmålet om validitet. Er våre data valide (gyldige) – dvs. besvarer de våre problemstillinger om befolkningens trygghetsfølelse ved ferdsel i det offentlig rom på en tilstrekkelig måte? Vi har tidligere (i del 1) vist til at trygghetsbegrepet er sammensatt og komplisert. Likevel tror vi at validitetsproblemet løses

gjennom å stille en rekke ulike spørsmål som er knyttet til trygghet. Vi vil etter hvert vise at det i stor grad foreligger et samsvar mellom funnene ved de ulike trygghetsspørsmålene i vår undersøkelse – noe som er egnet til å styrke validiteten ved denne studien. Når våre funn samsvarer på vesentlige punkter med annen og lignende trygghetsforskning vil også det styrke validiteten ved våre data.

2.3. Håndtering av manglende data (missing) og vektete data

Manglende svar, samt svar av typen ”Vet ikke”, ”Har ingen mening om dette”, ”Umulig å svare” osv., er tatt ut av analysene. Antall respondenter med ”gyldige” svar varierer derfor fra analyse til analyse.

Dataene i undersøkelsen er vektet i henhold til offisiell befolkningsstatistikk på alder, kjønn og befolkningsstørrelsen i kommunen/bydelen for samtlige av de utvalgte bydelene/kommunene (med unntak av i Loddefjord hvor Synovate kun hadde statistikk til vekting i henhold til aldersfordeling og befolkningsstørrelse). Vektingens funksjon er å rette opp feilkilder som følge av under- eller overrepresentasjon i materialet. I vårt materiale kunne dette særlig tenkes slå ut ved at det er intervjuet 400 personer på hvert innsamlingssted uten hensyn til stedets befolkningsstørrelse. Vi har valgt å analysere med vektete tall når vi beskriver totalmaterialet. Et problem med vekting basert på befolkningsstørrelse er imidlertid at det ”virtuelle” antall respondenter blir svært stort (ca. 170 000), noe som gjør at alle signifikanstester blir kraftig inflatert (dvs. at ”alt” blir statistisk signifikant). I statistiske analyser med signifikanstesting har vi derfor valgt å gjøre det med uvektede data. Analyser med og uten vekting medfører imidlertid ikke vesentlige substansielle forskjeller i vårt tilfelle.

3. ANALYSER AV TRYGGHETSDATAENE FOR KOMMUNENE/BYDELENE SAMLET

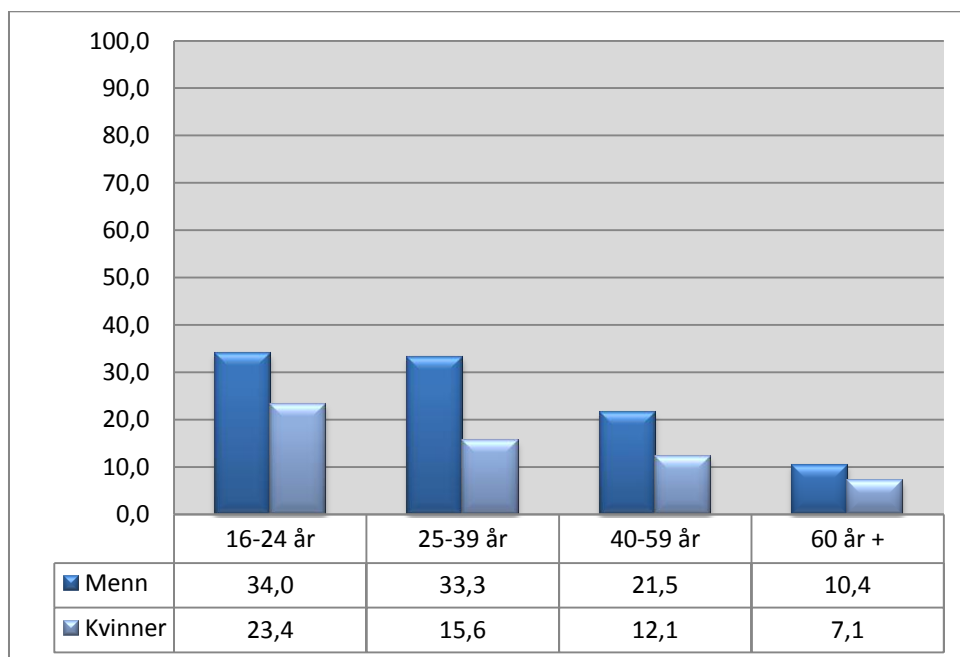
3.1. Innledning

I dette kapitlet vil vi presentere funn fra spørreundersøkelsen. Undersøkelsen ble som nevnt gjennomført som telefonintervjuer – med 400 intervjuer i hver av de 8 kommunene/bydelene. Først presenteres funn for kommunene/bydelene samlet, før vi i neste kapittel fokuserer på kommunenivå. Vi markerer med **fet skrift** det vi oppfatter som hovedkonklusjoner for de ulike spørsmålene. La oss starte med respondentenes erfaringer som voldsoffer.

3.2. Offererfaring

Respondentene ble stilt følgende spørsmål:

Har du selv vært offer for vold i det offentlige rom? Figur 1 viser omfanget av voldsoffererfaring i utvalget.

Figur 1. Offererfaring fordelt på kjønn og aldersgrupper. N = 3189.

Kjønn, alder og offererfaring

Det er i alt ca 20 prosent som har erfaring som offer for vold i det offentlige rom, og det er langt flere menn enn kvinner blant disse (henholdsvis 23,6 og 13,3 prosent). Vi har ikke begrenset spørsmålet om offererfaring til et bestemt tidsrom – dvs. at alle slike erfaringer informanten har hatt i løpet av livet teller med. Vi finner at andelen med voldsoffererfaring synker med økende alder. Det kan enten bety at volden i samfunnet har økt, eller at man glemmer offererfaringer med tiden (særlig mindre alvorlige hendelser). Tilsvarende funn relatert til kjønn og alder kommer også tydelig frem i den tidligere presenterte svenske nasjonale trygghetsundersøkelsen – NTU (Brottsförebyggande rådet 2006, s. 41). Vi har også vist til levekårsundersøkelsene (LKU) fra SSB, som dokumenter at andelen av den norske befolkningen som har opplevd vold eller trusler om vold har holdt seg nokså stabilt på mellom 4 og 5,5 prosent i løpet av de siste 25 årene (frem til 2007). Det tilsynelatende misforholdet mellom våre knappe 20 prosent og SSBs andel på rundt 5 prosent kan skyldes at LKU først og fremst spør etter voldsoffererfaringer i løpet av det siste året. Vi har stilt spørsmål om man noen gang har erfart vold i det offentlige rom, noe som åpenbart gir en høyere andel enn hva vi finner i LKU.

Utdanning og offererfaring

Vi finner i liten grad sammenheng mellom utdanningsnivå og voldsoffererfaring i vårt utvalg. 21 prosent av respondentene som har utdanning på universitet/høgskole på høyere nivå oppgir en slik erfaring. Det samme tallet gjelder for gruppen med gymnas eller videregående skole. De som ikke har fullført grunnskole er dem som i minst grad rapporterer om voldsoffererfaring (16 prosent). Det kan ha sammenheng med at det er en større andel av eldre i den laveste utdanningsgruppen. Det er som kjent vanligere å ta høyere utdanning i dag enn for noen tiår tilbake.

Trygghetsfølelse og offererfaringer

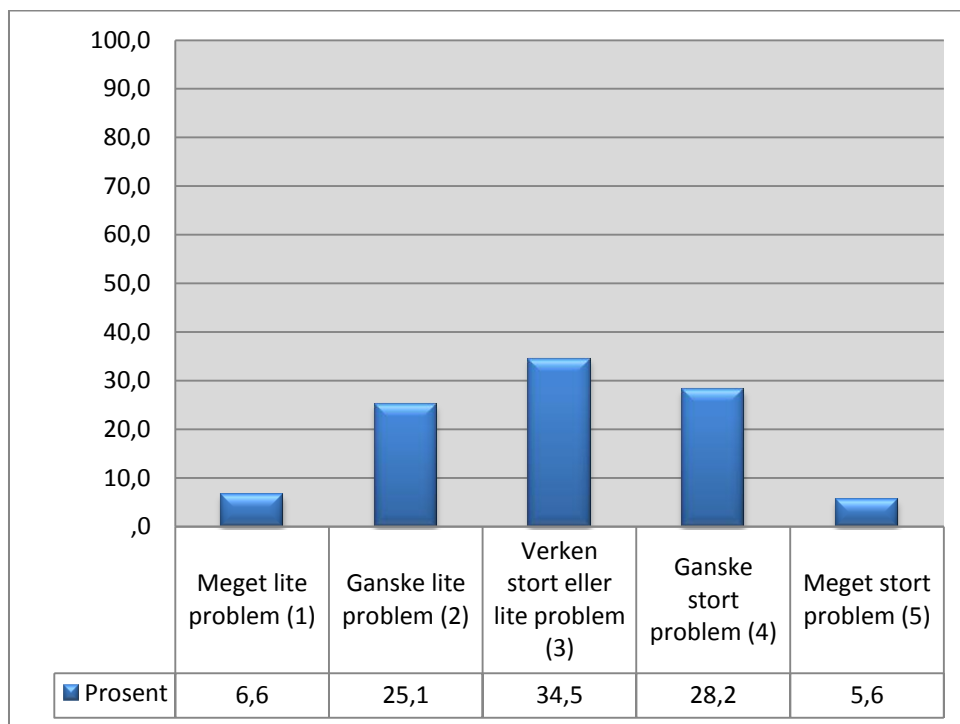
Ens følelse av trygghet henger sammen med offererfaringer. I gruppen av respondenter som sier seg *meget* trygge eller *ganske trygge* er det 19 prosent som oppgir at de har vært utsatt for vold i det offentlige rom. I gruppen ”*meget/ganske utrygge*” er det en høyere andel som har en slik erfaring (23 prosent). Samtidig skal det fastslås at de fleste som føler seg utrygge ikke har følt vold på egen kropp i det offentlige rom. Det betyr at det ikke først og fremst er ens egne

erfaringer som ligger til grunn for utryggheten, noe vi kommer tilbake til. At voldsoffererfaring har sammenheng med utrygghet dokumenteres også i den svenske nasjonale trygghetsundersøkningen (NTU). Der påvises det at de som har vært utsatt for kriminalitet i løpet av det siste året er mer utrygge enn de øvrige, og at det særlig er erfaring med integritetskrenkende lovbrudd (som trusler, vold, seksuallovbrudd, personran, trakassering og boliginnbrudd) som har ført til utrygghet (Brottsförebyggande rådet 2006, s. 84).

3.3. Opplevelse av kriminalitet som et problem i kommunen.

Respondentene ble stilt følgende spørsmål:

Hvor stort eller lite problem synes du kriminalitet er i din kommune/bydel? Figur 2 viser respondentenes vurdering av kriminalitet som et problem i deres kommune eller bydel.

Figur 2. Opplevelse av hvor stort problem kriminalitet er i kommunen/bydelen.

N = 3142.

Gjennomsnittet i fordelingen er på 3,0 (hvor 1= *meget lite problem* og 5= *meget stort problem*). Det forteller at respondentene samlet sett oppfatter kriminaliteten i kommunene som ”verken stort eller lite problem”.

Befolkningens oppfatning av kriminalitetsbildet er blant annet dokumentert i den tidligere presenterte "Politireform-undersøkelsen" (Politidirektoratet 2006). Der viste det seg at folk oppfattet kriminalitetsnivået annerledes på nasjonalt nivå enn når det gjaldt sitt eget nærområde. Det generelle kriminalitetsnivået ble oppfattet som omfattende og stadig økende, mens det var langt færre som påstod kriminalitetsøkning i sitt eget nærmiljø. Jo nærmere en kommer sitt eget lokalområde, dess mer blir oppfatningen av kriminalitetstrusselen moderert. Man har i langt større grad sin egen erfaring som referansebakgrunn når det gjelder oppfatningen av eget lokalmiljø.

Kjønn, alder og utdanning i forholdet til synet på kriminalitet

Kvinner opplever i gjennomsnitt kriminalitet som et større problem enn menn (og forskjellene er statistisk signifikante¹, gjennomsnittene er hhv. 3,1 og 2,9, $p < 0,01$). Noe overraskende er forskjellene små mellom aldersgruppene når det gjelder synet på kriminalitet som et problem i kommunen. Ser vi på forholdet mellom utdanning og synet på kriminalitet skiller gruppen uten fullført grunnskole seg ut. Her er det 10 prosent som mener at kriminaliteten i kommunen er et meget stort problem (mot 5 prosent i de andre utdanningskategoriene).

Voldsoffererfaring og synet på kriminaliteten

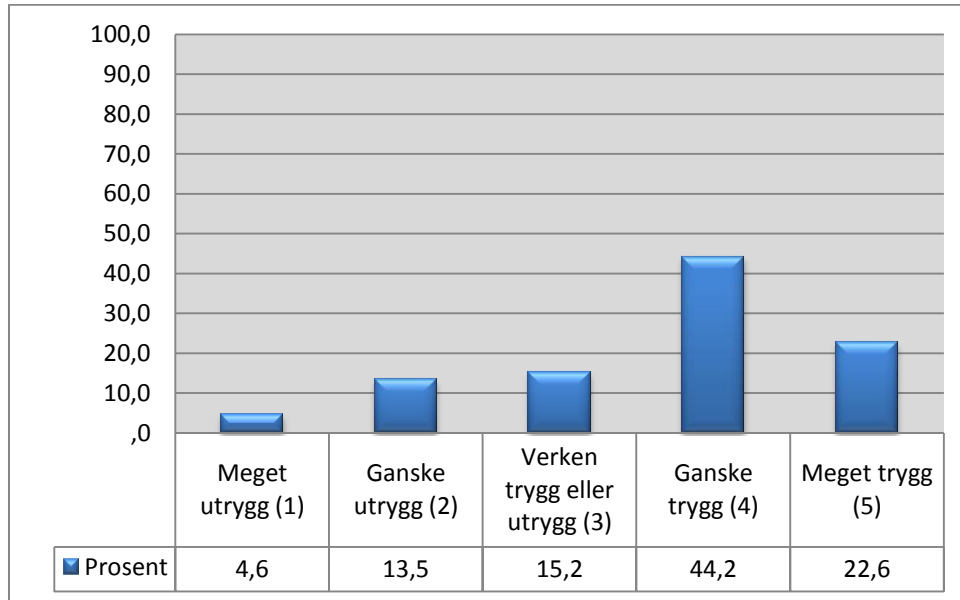
Det viser seg at voldsoffererfaring spiller en betydelig rolle for opplevelsen av kriminalitet som et problem. De som har opplevd vold på egen kropp oppfatter kriminaliteten som et større problem enn flertallet som ikke har vært utsatt for vold i det offentlige rom.

Gjennomsnittsverdien for respondenter med voldsoffererfaring er 3,1, mens de som ikke har slik erfaring har et gjennomsnitt på 2,8. (Forskjellen er statistisk signifikant – $p < 0,01$).

¹ Statistisk signifikans innebærer at vi kan trekke slutninger fra det utvalget vi har studert til den populasjonen vi ønsker å beskrive. Når vi sier at et funn er statistisk signifikant, mener vi at det med stor grad av sikkerhet kan fastslås at funnet ikke skyldes en tilfeldighet, men at vi ville ha funnet det samme dersom vi gjentok undersøkelsen mange ganger i ulike utvalg fra den samme populasjonen. Statistisk signifikans uttrykkes som sannsynligheten for at funnet vårt kan framtre ved ren tilfeldighet. For eksempel: Hvis p-verdien er mindre enn 0,05, innebærer det at det er mindre enn fem prosent sannsynlighet for at funnet kan tilskrives tilfeldigheter.

3.4. Opplevelse av trygghet i kommunen/bydelen

Respondentene ble spurt om hvor trygge eller utrygge de føler seg når de ferdes alene i sentrumsområdet i deres kommune/bydel seint på kvelden. Resultatene er gjengitt i figur 3.

Figur 3: Opplevelse av trygghet. N=3074.

Figuren viser først og fremst at tyngdepunktet i fordelingen ligger i en opplevelse av at det er trygt å bevege seg i sentrumsområdene på kveldstid (gjennomsnittet er 3,7², medianen er 4) – og vi kan nå trekke følgende sentrale konklusjon i denne surveyen: **Utrygghet ved ferdsel ute om kvelden er et problem som angår et klart mindretall av innbyggerne i de utvalgte kommunene.** Selv om det overordnede bildet er at folk flest føler seg trygge, ser vi imidlertid at det er en viss variasjon, og vi skal nå se på noen faktorer bak denne variasjonen.

Kjønn, alder og opplevelse av trygghet

Kvinner er i gjennomsnitt mer utrygge i det offentlige rom enn menn. Kvinners og menns gjennomsnittlige trygghet er hhv. 3,5 og 4,2. (Forskjellen er statistisk signifikant, $p < 0,01$).

Det er også signifikant forskjell mellom aldersgruppene, og den største forskjellen i trygghetsfølelse finner vi mellom den yngste aldersgruppa (gjennomsnitt 3,9) og den eldste (gjennomsnitt 3,71). Det betyr at **den eldste aldersgruppen sier seg mer utrygge enn de yngre** på dette spørsmålet. Dette samsvarer også med hva den svenske nasjonale

² Uvektet gjennomsnitt er 3,8).

trygghetsundersøkelsen fant i forhold til alder og utrygghet ved ferdsel ute alene om kvelden (Brottsforebyggende rådet 2006, s. 72).

Voldsoffererfaring og opplevelse av trygghet

Ikke overraskende er også voldsoffererfaring knyttet til opplevelse av trygghet.

Gjennomsnittlig trygghetsfølelse er 3,7 blant de med voldsoffererfaring og 3,9 blant de som ikke har slik erfaring. Samtidig er ikke denne forskjellen stor, og vi kan slå fast at egen voldsoffererfaring ikke har særlig stor betydning for trygghetsfølelsen.

Utdanning og opplevelse av trygghet

De som ikke har fullført grunnskole sier seg mer utrygge enn de øvrige respondentene.

Det er 18 prosent i denne gruppen som sier seg *meget trygg* mot 23, 20 og 23 prosent for de andre utdanningskategoriene. Motsatt skårer gruppen med den laveste utdanningen høyest på *meget utrygg*. Det kan igjen bero på at det er en større andel av eldre i den laveste utdanningsgruppen. Det er gruppen med høyest utdanning som kommer best ut på denne trygghetsmålingen. Tilsvarende funn gjør man i den svenske nasjonale trygghetsundersøkelsen - NTU (Brottsforebyggende rådet 2006, s. 73). En mulig forklaring på at utdanning henger sammen med trygghetsfølelse kan være at høyere utdanning kan gi økt selvtillit og økt mestringsfølelse. En annen hypotese er at man kanskje får et mer realistisk og rasjonelt forhold til risiko med høyere utdanning.

Oppfatning av kriminalitetsbildet og opplevelse av trygghet

Sammenhengen mellom opplevelsen av kriminalitet som et problem og følelse av trygghet er også som forventet. (Korrelasjonen mellom de to variablene er -0,37, $p < 0,01$). Med andre ord, det er en tendens til at jo større problem folk synes at kriminalitet er, jo mindre trygge føler de seg.

3.5. Kilder til utrygghet

Respondentene ble stilt følgende spørsmål:

I den grad du føler deg utrygg. Hva kan være kilden til det?

De var kun de som følte seg *ganske utrygge* eller *meget utrygge* når de beveget seg ute i sitt sentrumsområde som ble spurt om kildene til utrygghetsfølelsen. Her var det mulig å krysse av for flere alternativer, så fordelingen summerer seg til over 100 prosent.

Tabell 1 viser fordelingen av svarene.

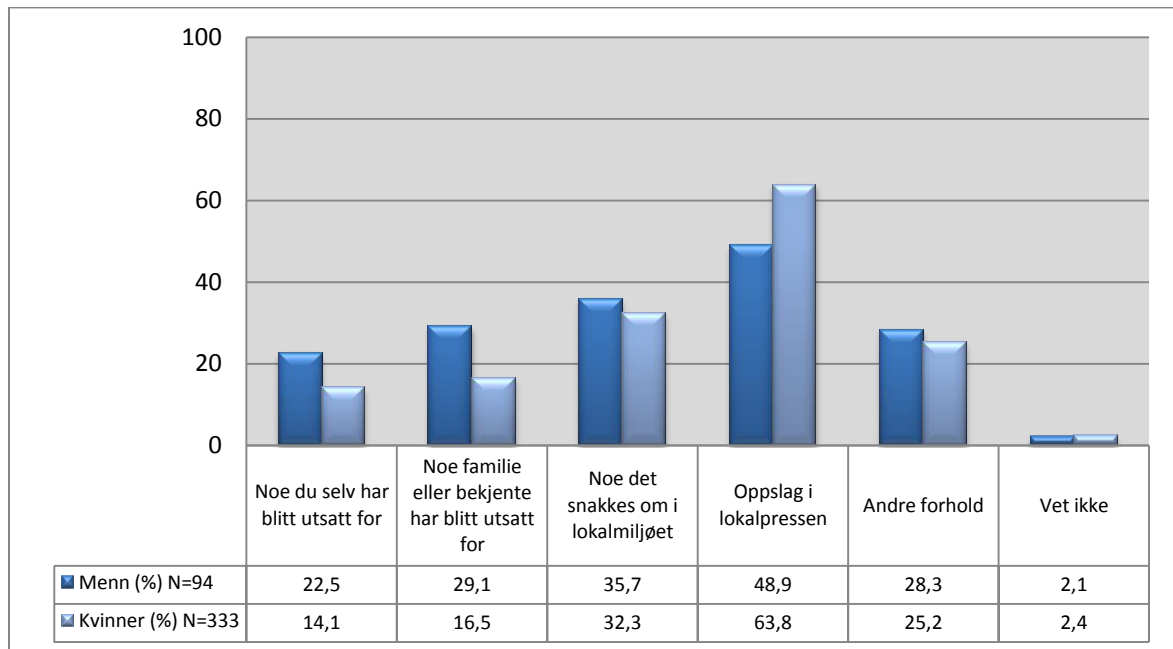
Tabell 1. Kilder til utrygghet. N=427.

Kilder til utrygghet	Prosent
Noe du selv har blitt utsatt for	16,0
Noe familie eller bekjente har blitt utsatt for	19,4
Noe det snakkes om i lokalmiljøet	33,1
Oppslag i lokalpressen	60,4
Andre forhold	25,9
Vet ikke	1,1

Selv om egne og bekjentes opplevelser angis av relativt mange som en kilde til det å føle seg utrygg, er **oppslag i lokalpressen den klart vanligste kilden til utrygghet**. Lokalpressen skriver om forhold som ligger svært nære lokalbefolkningen, og dens betydning for trygghetsfølelsen er også dokumentert i andre studier (Heber 2006). Samtaler i lokalmiljøet oppgis også av mange som en kilde til utrygghet. Det er grunn til å tro at disse to kildene henger sammen. Hendelser det skrives om i lokalpressen blir gjerne et samtaletema i lokalmiljøet. Når det gjelder ”andre forhold” kan det handle om en rekke kilder som for eksempel skrekkoppslag i riksmidlene, hvorvidt en har vært vitne til vold, ens generelle engstelighet etc.

Kjønn og kilder til utrygghet

Vi finner tydelige kjønnsforskjeller i spørsmålet om kilder til utrygghet, og figur 4 dokumenterer dette slik:

Figur 4. Kilder til utrygghet. Kvinner (N=333) og menn (N=94).

En kan slå fast at utrygge kvinner og utrygge menn i stor grad lar seg påvirke av lokalpressen. En større andel av menn oppgir familiemedlemmers eller bekjentes erfaringer som kilde til utrygghet enn hva som er tilfelle blant kvinner ($p < 0,01$). I figuren synes det å være en tendens til at egne erfaringer har mer å si for menns utrygghet enn kvinners, men dette funnet er ikke statistisk signifikant. Det ser imidlertid ut til at kvinner i større grad enn menn påvirkes av oppslag i lokalpressen (og dette funnet er statistisk signifikant, $p < 0,01$).

Alder, utdanning og kilder til utrygghet

Kilder til utrygghet varierer også med alder. Det er den yngste aldersgruppen som i minst grad lar seg påvirke av negative oppslag i lokalpressen. Det kan komme av at de yngre i mindre grad leser lokalaviser enn eldre og mer etablerte aldersgrupper. De yngre er formodentlig også mer ute i det offentlige rom på kveldstid, og har i større grad den faktiske "virkeligheten" som referansepunkt. Tallene viser i hvert fall at de yngre i større grad oppgir egne erfaringer som kilde til utrygghet. Når det gjelder utdanning viser det seg at de som har universitet eller høyskole på høyere nivå i langt mindre grad enn de andre utdanningsgruppene oppgir egen

offerer erfaring som kilde til utrygghet (8 vs. 16,15 og 20 prosent). Samtidig er som tidligere påpekt de høyt utdannede (ved siden av gruppen med gymnas/vgs) de som i størst grad sier seg utsatt for vold i det offentlige rom. For de øvrige kildene til utrygghet er det bare mindre og lite nevneverdige forskjeller mellom utdanningsgruppene.

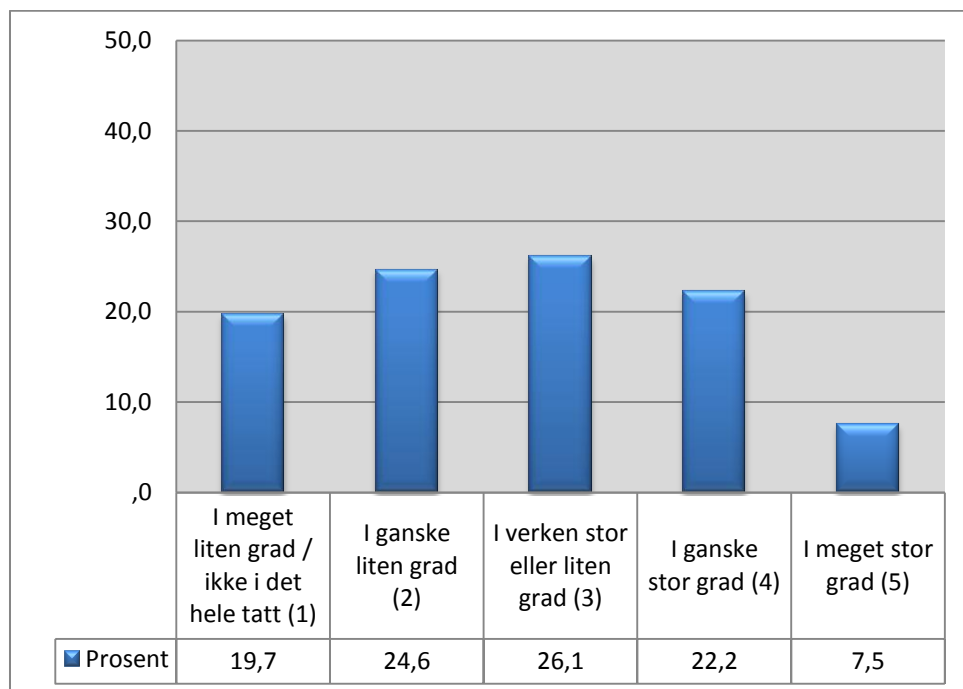
3.6. Utrygghet og livskvalitet

Spørsmålet om livskvalitet anser vi som meget sentralt i denne surveyen. Det er jo til syvende og sist livskvaliteten som man ønsker å vite noe om, ut fra følgende begrunnelse: utrygghet som ikke påvirker livskvaliteten er ikke noe stort problem – og det er først når utryggheten påvirker livskvaliteten at den har alvorlige virkninger.

Respondentene ble stilt følgende spørsmål:

I hvilken grad er livskvaliteten din påvirket av at du føler deg utrygg når du ferdes ute i sentrum i din kommune/bydel? I likhet med forrige spørsmål, ble spørsmålet om livskvalitet stilt kun til de som svarte at de føler seg *ganske utrygge* eller *meget utrygge* når de ferdes ute i sitt sentrumsområde (N=410).

Figur 5 viser fordelingen av svarene slik:

Figur 5. Utrygghet og livskvalitet. N=410.

Rundt 30 prosent av de ”utrygge” (dvs. 123 personer) føler at utryggheten påvirker livskvaliteten deres – enten i *ganske stor-* eller *meget stor grad*³. Ser vi derimot på hele utvalget på 3200 respondenter blir det ikke mer enn 4 prosent som føler at utrygghet påvirker livskvaliteten deres i *ganske stor-* eller *meget stor grad*.

Videre viser figur 5 at rundt 26 prosent av de som rapporterer at de er ”utrygge” svarer at utryggheten påvirker livskvaliteten deres ”i verken stor eller liten grad”. Graden av utrygghetsfølelse har imidlertid stor betydning for livskvaliteten. De som svarer at de er *meget utrygge* opplever at deres livskvalitet er betydelig mer påvirket av utryggheten enn de som oppgir at de er *ganske utrygge* (gjennomsnittlig påvirkning på livskvaliteten er henholdsvis 3,5 og 2,5, $p < 0,01$). Utrygghet påvirket livskvaliteten mer også for de som har voldsoffererfaring enn for de som ikke har en slik erfaring (henholdsvis 3,1 og 2,6, $p < 0,01$).

La oss her trekke følgende sentrale konklusjoner for denne surveyen:

- **Følelsen av utrygghet påvirker livskvaliteten til våre respondenter i meget beskjeden grad. Kun ca fire prosent av hele utvalget på 3200 personer føler at utrygghet påvirker livskvaliteten deres i ganske stor- eller meget stor grad .**
- **For det klare mindretallet som føler utrygghet, påvirker utryggheten livskvaliteten deres til en viss grad.**
- **For de få som føler seg meget utrygge blir også livskvaliteten deres berørt i betydelig grad.**

Utrygghet og livskvalitet: betydningen av kjønn, utdanning og alder

Vi har ikke funnet noen tydelig forskjell mellom kvinner og menn når det gjelder hvordan utrygghet påvirker livskvaliteten. Derimot fant vi forskjeller mellom utdanningsgrupper. De som ikke har fullført grunnskole oppgir i langt større grad enn de med universitet/høyskole på høyere nivå at livskvaliteten påvirkes i meget stor grad av utrygghet (11 vs. 3 prosent). Det kan, som tidligere påpekt, komme av at man finner flere eldre i den laveste utdanningskategorien. Når det gjelder alder viser det seg at tilnærmet en dobbelt så stor andel av de eldre oppgir at utryggheten påvirker livskvaliteten i *meget-* eller *ganske stor grad* (hhv 10 og 23 prosent) vs. den yngste aldersgruppen (hhv 5 og 13 prosent). Denne aldersforskjellen kan kanskje komme av at de yngste antakelig i mindre grad forholder seg til begrepet om

³ Gjennomsnittet i denne fordelingen er 2,72 (median og modus er 3).

livskvalitet. Det er mulig at dette begrepet er noe mer fremmed for de yngre enn den mer etablerte delen av befolkningen. I så fall vil det så avgjort ha betydning for tallene her.

Våre tall på sammenhengen mellom alder og utrygghetens konsekvenser for livskvaliteten står i kontrast til funnene i den svenske nasjonale trygghetsundersøkelsen (NTU) (Brottsförebyggande rådet 2006, s. 73). Der kommer nemlig den eldste aldersgruppen best ut på målingen av utrygghet og livskvalitet – nettopp fordi de i mindre grad har behov for å gå ut om kvelden.

3.7. Hvilke steder skaper utrygghet?

Respondentene ble stilt følgende spørsmål:

Har du følt deg utrygg når du er alene på følgende steder på kveldstid?

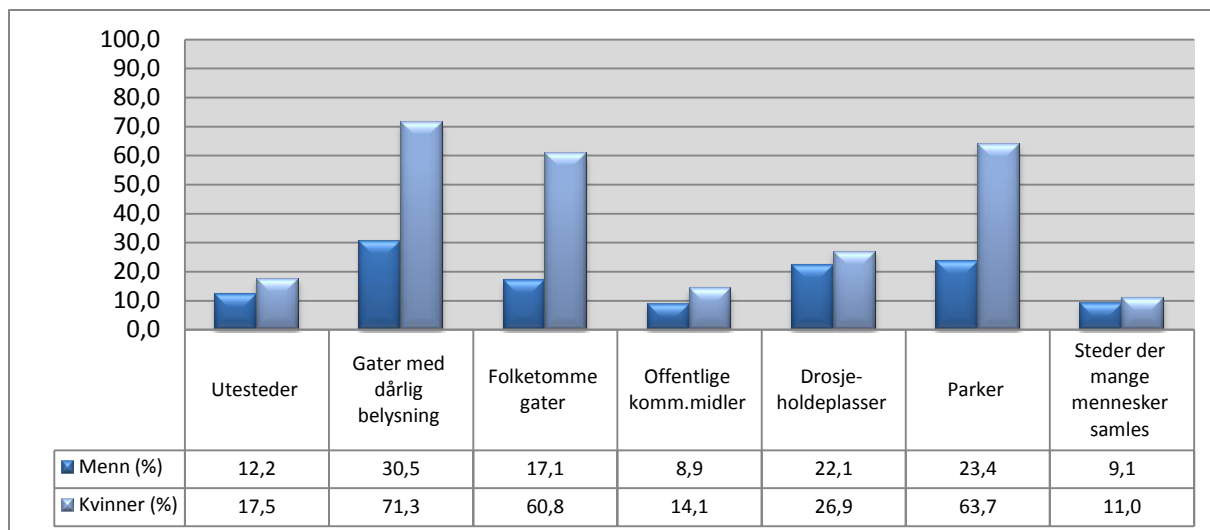
Også på dette spørsmålet var det mulig å krysse av for flere alternativer, og derfor summerer prosenttallene seg til over 100 prosent. Tabell 2 viser fordelingen av svarene slik:

Tabell 2. Prosentandelen av respondenter som føler seg utrygge på ulike steder

Sted	Prosent
Gater med dårlig belysning (N=3089)	50,7
Parker (N=2674)	42,2
Folketomme gater (N=3098)	38,8
Drosje-holdeplasser (N=2781)	24,4
Utsteder (N=2728)	14,7
Offentlige komm.-midler (N=2965)	11,5
Steder der mange mennesker samles (N=3113)	10,0

Kjønn og utrygghetsskapende steder

Det er store kjønnsforskjeller når det gjelder hvilke steder som oppleves som utrygge, noe som framgår av følgende figur:

Figur 6. Steder kvinner og menn opplever som utrygge.

Både tabellen og figuren viser følgende hovedfunn når det gjelder utrygge steder: **Det er det gater med dårlig belysning, folketomme gater og parker som det knytter seg mest utrygghet til.** Disse tre arenaene er også delvis overlappende med hverandre. Den høye kvinneandelen som føler uro på slike steder knytter seg antakelig til frykten for seksuelle overgrep (voldtekt). Dette dokumenteres i den svenske nasjonale trygghetsundersøkelsen (Brottsförebyggande rådet 2006, s. 75). Til tross for langt lavere prosentandeler, er det disse stedene som skaper mest utrygghet også for menn.

Det er mulig at menn rent faktisk er langt mindre utrygge enn kvinner i denne sammenhengen, men en annen forklaring kan ligge i at menn har større vegringer mot å erkjenne frykt både for seg selv og andre. Å være redd for å gå igjennom en park på kveldstid harmonerer dårlig med en maskulin selvforståelse. I tillegg kan menn føle en mindre grad av sårbarhet på slike steder. Generelt vil nok menn vurdere faren for overfall på en annen måte enn hva kvinner gjør. Mange menn vil trolig også vurdere sin egen evne til å kunne forsvare seg mot overfall som bedre enn hva de fleste kvinner gjør.

Alder, utdanning og utrygghetsskapende steder

Flere i den yngste aldersgruppen (16-24 år) peker på utesteder som utrygghetsskapende enn hva de øvrige aldersgruppene gjør. Det kan kanskje bero på at den yngste aldersgruppen i

større grad velger å gå på serveringssteder der bråk lett kan oppstå⁴. Gruppen på over 60 år svarer langt hyppigere enn de yngre at denne kilden til utrygghet er lite relevant for dem. De yngre peker også i større grad enn de eldre aldersgruppene på gater med dårlig belysning som en kilde til utrygghet. Også på dette spørsmålet er det størst prosentandel i gruppen over 60 år som svarer at dette ikke er aktuelt for dem – antakelig fordi eldre holder seg mer innendørs på kveldstid. Det samme mønsteret viser seg når det gjelder utrygghet på offentlige kommunikasjonsmidler og i parker. Utdanning har ikke stor betydning for hvilke steder man oppfatter som utrygge – med unntak av utesteder og steder der mange mennesker samles. På disse arenaene viser de som ikke har fullført grunnskole seg å være mest utrygge.

Utrygghet og utrygghetsskapende steder

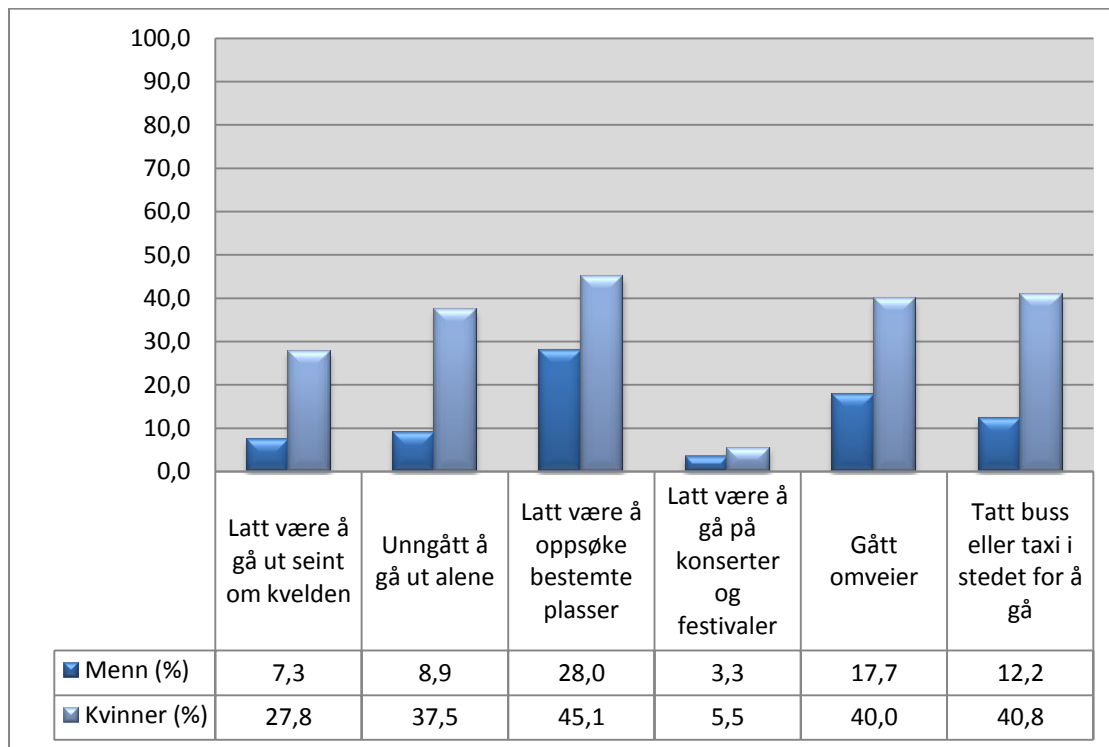
Ikke overraskende viser det seg at gruppen som kjenner seg *meget utrygg-* eller *ganske utrygg* i sentrumsområdet på kveldstid er atskillig mer utrygg på alle de nevnte plassene enn gruppen som sier seg *meget-* eller *ganske trygg*. Når det gjelder gater med dårlig belysning er det hele 90 prosent i den utrygge gruppen som opplever dette som utrygghetsskapende. Tilsvarende tall er 34 prosent for "de trygge". Gater med dårlig belysning er totalt sett den arena som i størst grad skaper utrygghet. Det skulle bety at kommunene kan foreta relativt enkle og rimelige grep for å styrke tryggheten generelt i befolkningen (noe vi for øvrig kommer grundigere tilbake til i neste del – del 3 – av denne studien).

⁴ Flere mulige hypoteser kan bidra som forklaring her. Først og fremst er den yngste aldersgruppen sannsynligvis mest representert på utestedene generelt. Videre er det kanskje slik at de yngste i denne gruppen ikke slipper inn på mange utesteder, og blir dermed stående utenfor på gaten (pga. aldersgrenser). Bråk og uorden kan lett oppstå på gaten utenfor serveringssteder. Kanskje også slike forhold er i tankene på de yngre når de svarer på dette spørsmålet. Utesteder som de yngre kommer inn på er ofte fulle av ungdom, ettersom slike steder er få i antall. Dessuten er antakelig denne aldersgruppen mindre erfarne på å begrense alkoholinntaket sitt. På utesteder der mange av disse samles oppstår det fort en rekke utrygghetsskapende hendelser (så sant de ikke er rusfrie).

3.8. Valg som følge av utrygghet

Respondentene ble stilt følgende spørsmål:

Hvis du tenker på det siste året, har det hendt at du har gjort følgende valg fordi du føler deg utrygg? Figur 7 viser fordelingen mellom kvinner og menn slik:

Figur 7. Prosentandel som det siste året har foretatt valg som følge av at de har følt seg utrygge. Kvinner (N varierer fra 1551 til 1561) og menn (N varierer fra 1604 til 1628).

Figur 7 viser at **kvinner, i langt større grad enn menn, unngår situasjoner på grunn av utrygghet.** Kjønnsforskjellene her kan igjen forankres til kjønnsrolleteori og grunnleggende normer for maskulinitet i vår kultur. Vi ser imidlertid at det som flest oppgir (både blant kvinner og menn), er å unngå bestemte plasser. Dette antyder at utrygghet i stor grad er knyttet til spesifikke steder.

Unngåelse som følge av utrygghet: Betydningen av alder og utdanning

Den eldste aldersgruppen (60 +) har i langt større grad enn den yngste (16-24) latt være å gå ut om kvelden pga utrygghet (27 vs. 16 prosent). De yngre har imidlertid i større grad enn de eldre gått omveier, latt være å oppsøke bestemte plasser, tatt buss eller taxi i stedet for å gå –

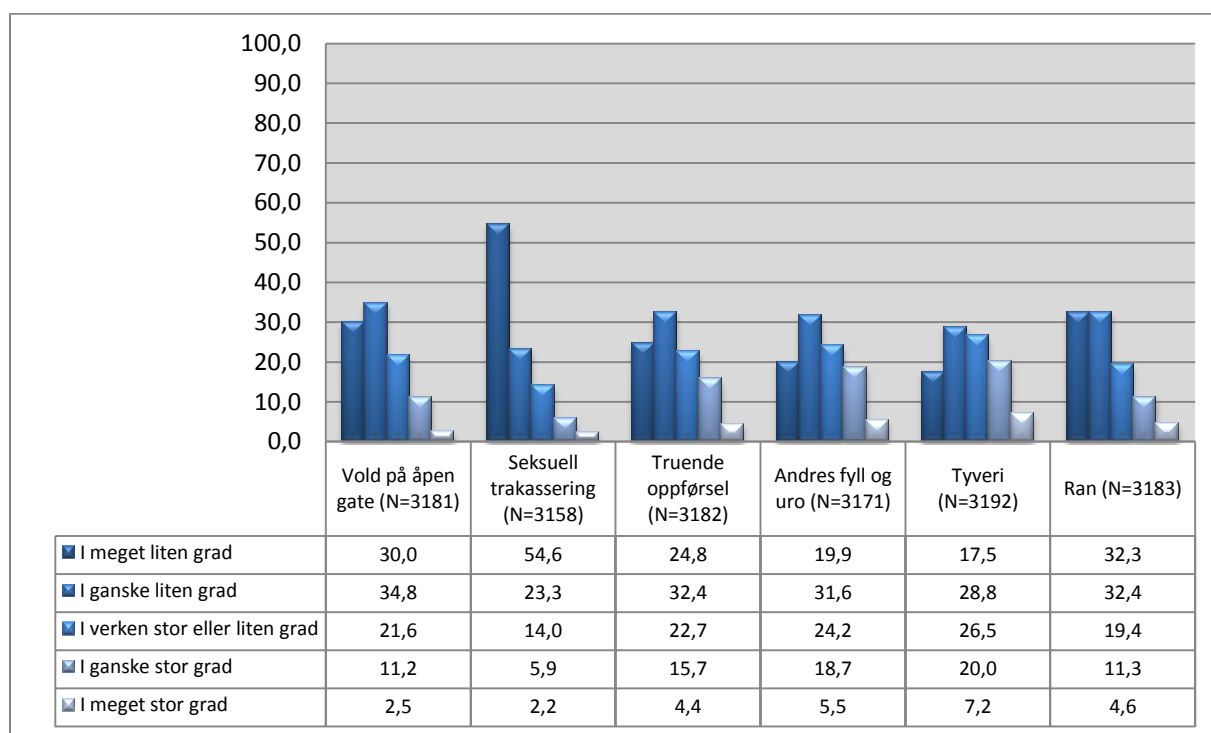
antakelig fordi disse handlingsalternativene er mer aktuelle for de yngre da de knytter seg til uteliv på kveld- og nattestid.

Når det gjelder utdanningsvariabelen er det signifikante forskjeller mellom de som ikke har utdanning og de som har høyere utdanning – særlig når det gjelder ferdsel ute om kvelden. De som ikke har fullført grunnskole unngår i større grad (27 prosent) å gå ut alene på kvelden enn de andre utdanningsgruppene (20,19 og 14 prosent). Sammenhengen mellom alder og utdanning kan også anføres som en (del)forklaring her.

3.9. Bekymring for negative hendelser i det offentlige rom

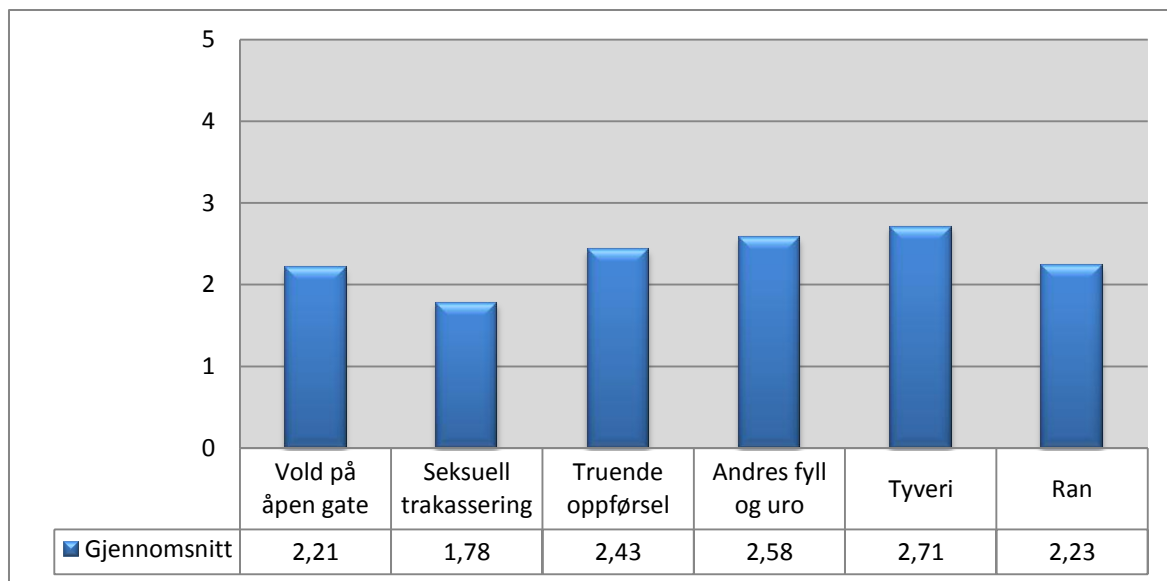
Respondentene ble spurt om:

I hvilken grad bekymrer du deg for at følgende hendelser skal skje deg selv i din kommune/bydel? Resultatet framkommer i figur 8:

Figur 8. Bekymring for negative hendelser i det offentlige rom. Hele utvalget.

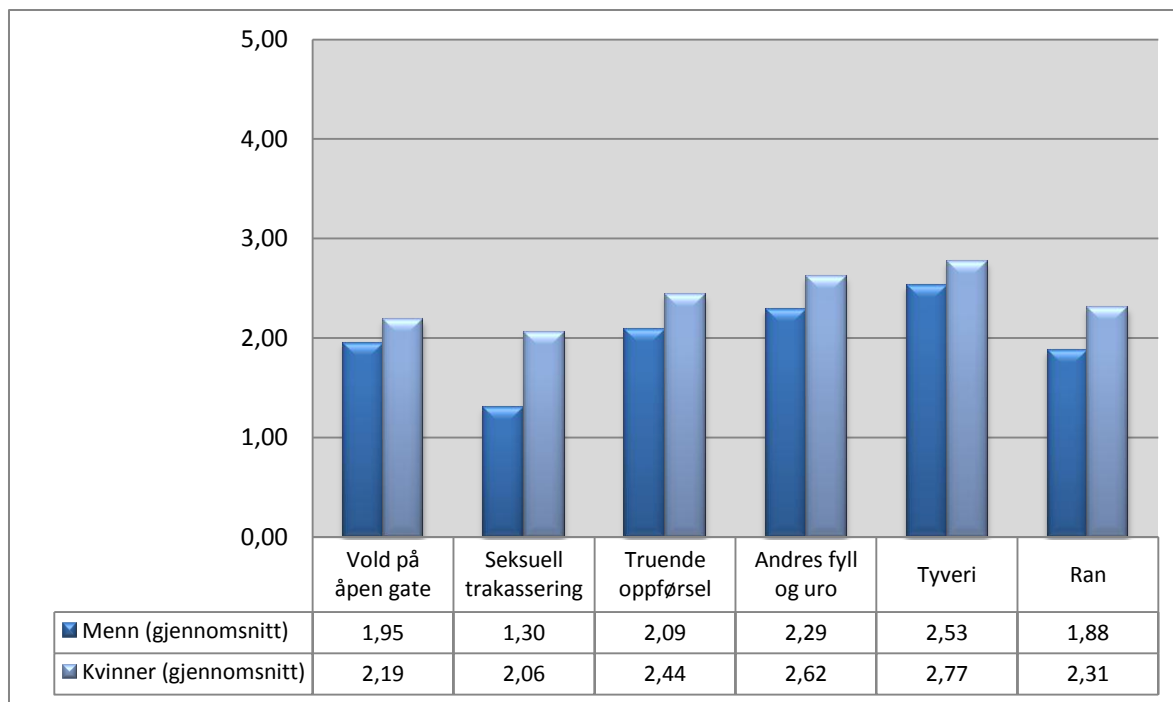
Figur 8 viser den prosentvise fordelingen av svarene på i hvilken grad respondentene bekymrer seg for at ulike hendelser skal skje. La oss først se på en oversikt over den gjennomsnittelige bekymring for hele utvalget i de 8 kommunene/bydelene samlet: (hvor 1 = i meget liten grad, 5 = i meget stor grad).

Figur 9. Gjennomsnittlig grad av bekymring. Hele utvalget.

Figuren viser at for hele utvalget er **det tyveri og andres fyll og uro som vekker størst grad av bekymring av disse seks forskjellige hendelsene**. Seksuell trakassering er det som i gjennomsnitt skaper minst bekymring (noe som for øvrig gjelder både for kvinner og menn). Dette forteller antakelig lite om hva respondentene ser for seg som det mest alvorlige å bli utsatt for, men snarere hva som oppfattes som mest sannsynlig. For eksempel er det all grunn til å tro at folk frykter seksuell trakassering mer enn ”andres fyll og uro” når det gjelder hendelsens alvor, men ”fyll og uro” anses åpenbart som langt mer sannsynlig. Vårt tidligere presenterte skille mellom *risiko* og *sårbarhet* blir aktuell i denne forbindelse. Folk flest, og da spesielt kvinner, er nok generelt sett langt mer sårbare når vi utsettes for seksuell trakassering enn når det er andres beruselse vi plages av. Risikoen for ran oppfattes antakelig som lavere enn for de andre hendelsene, men når det gjelder ran er sårbarheten til gjengjeld høy. Når våre utvalg peker på tyveri som mer bekymringsfullt enn vold på åpen gate er det også i samsvar med den norske levekårsundersøkelsen fra 2007 (se del 1). I den svenske nasjonale trygghetsundersøkelsen var det biltyveri og skadeverk på bilen som kom høyest opp på bekymringslista for befolkningen samlet sett (Brottsförebyggande rådet 2006, s.74). Bekymring for de ulike lovbruddstypene varierer mellom befolkningsgrupper. La oss nå se nærmere på variasjoner mellom kjønn og aldersgrupper:

Kjønn og bekymring for negative hendelser:

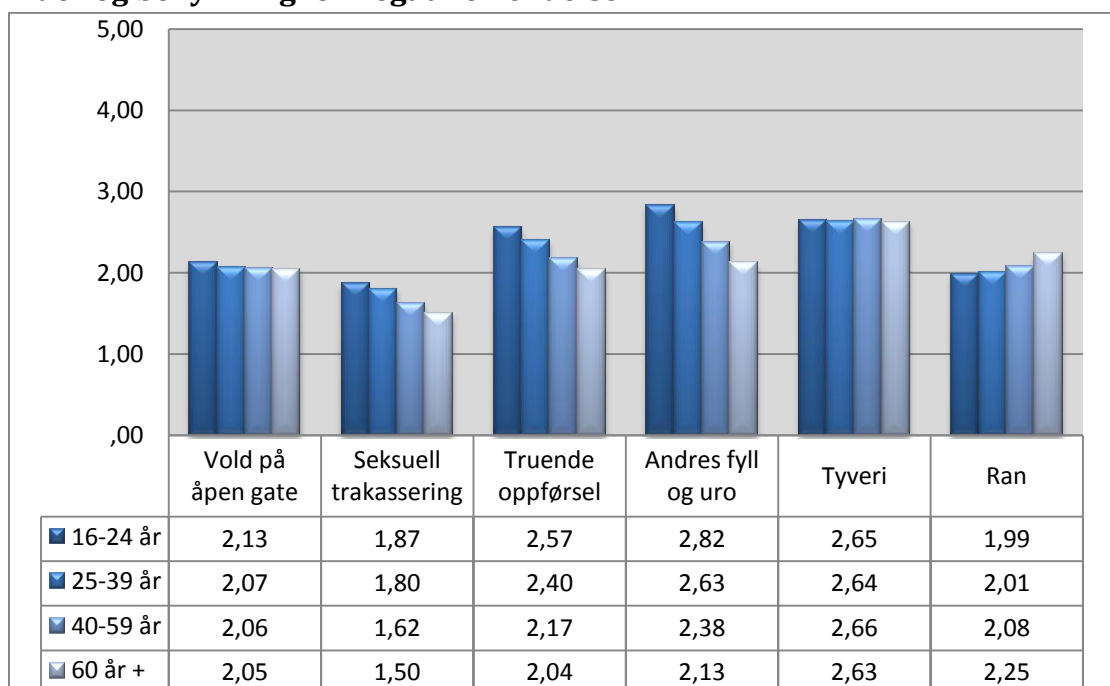
Figur 10. Kjønnforskjeller (i gjennomsnittlig grad av bekymring). Alle forskjellene er statistisk signifikante ($p < 0,01$).

Kvinner viser en større grad av bekymring for alle de utvalgte handlingsalternativene enn det menn gjør. Det stemmer godt overens med øvrige funn om kjønnforskjeller i denne spørreundersøkelsen. Kjønnforskjellene er som forventet størst når det gjelder frykt for seksuell trakassering. *Seksuell trakassering* er riktignok en bred kategori der mange ulike handlinger kan inngå, men vi antar at det først og fremst er voldtekt mange kvinner frykter i denne forbindelse.

Frykten for seksuell trakassering angår bare 1.8 % av alle menn i utvalget – dvs. kun 28 menn totalt. Selv om hovedmønsteret er at det er kvinner som frykter denne lovbruddstypen, kan det likevel være interessant å fokusere nærmere på hva som kan ligge til grunn for menns frykt når det gjelder seksuell trakassering. Vi antar at det for det meste er homofile menn som frykter dette – ved for eksempel frykt for trakassering og negative tilrop/kommentarer for sin seksuelle orientering. Det er riktignok Regjeringens målsetting å ”sikre homofile og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering” (Barne- og likestillingsdepartementet, 2008, s. 9) – men det kan ikke tas for gitt at de politiske målsettingene har full støtte i befolkningen. En rapport fra NOVA (Hegna, Kristiansen og Moseng 1999) viser at en relativt stor del av unge homofile og lesbiske har forsøkt å ta sitt eget liv og de rapporterer om flere som har psykiske plager sammenliknet med unge

mennesker i befolkningen samlet sett. Hver tredje unge lesbiske og homofile i aldersgruppa 16-24 år er noe urolig for vold, trusler og trakassering som følge av at de er synlige som lesbiske og homofile i det offentlige rom. Å være synlig kan føre med seg økt risiko for å bli utsatt for ulike former for trakassering eller vold. Trakassering kan skje både direkte, for eksempel gjennom nedsettende kommentarer, og indirekte, som negative eller krenkende utsagn om lesbiske og homofile i media eller på annet offentlig sted ⁵ (Hegna, Kristiansen og Moseng 1999).

Alder og bekymring for negative hendelser

Figur 11. Forskjeller mellom aldersgrupper.

Vi finner en signifikant forskjell mellom aldersgruppene i bekymringen for seksuell trakassering, truende oppførsel, andres fyll og uro og ran. På de tre førstnevnte hendelsene går bekymringen ned etter hvert som respondentenes alder stiger. Vi ser imidlertid det omvendte

⁵ NOVA-rapporten viser også at både når det gjelder vold og trusler om vold, er unge lesbiske og homofile under 25 år mest utsatt: 20 prosent av kvinnene og 28 prosent av mennene i denne alderskategorien er blitt utsatt for vold eller trusler det siste året, mot 7 og 19 prosent i den generelle befolkningen. I aldersgruppa under 25 år er den prosentvise delen av lesbiske kvinner som har blitt utsatt for trusler siste året, over fem ganger så høy som i den generelle befolkningen. Når det gjelder mennene, ser det ut til at det mest vanlige er å bli utsatt for trusler eller vold av ukjente gjerningsmenn på offentlig sted. For kvinnene kommer vold og trusler om vold både fra ukjente på offentlig sted, men også i eget hjem eller i annet privat hjem. Sammenliknet med menn i den generelle befolkninga er homofile mye mer urolige for å bli utsatt for vold eller trusler når de går ut alene. Det er blant de yngste, som også oppgir at de er mer synlige, at frykten er størst (Hegna, Kristiansen og Moseng 1999).

forholdet når det gjelder ran: her stiger frykten med økt alder. Det kan se ut som et paradoks at vi først slår fast at aldersgruppen over 60 år er mer utrygg enn de yngre ved ferdsel ute i sentrumsområdet på kveldstid, samtidig som denne aldersgruppen kommer best ut når det gjelder bekymring for de fleste av de ovennevnte hendelsene. Det tyder på at det er mer å bekymre seg over enn hva vi kan fange inn med seks konkrete hendelser. Utrygghet kan åpenbart knytte seg til en rekke mulige hendelser som ikke handler om kriminalitet og ordensforstyrrelser. Det kan for eksempel dreie seg om utrygghet i forhold til trafikk, dårlig fremkommelighet (at det for eksempel ikke er strødd på isete og glatte fortau) med mer.

Det foreligger et samsvar mellom denne undersøkelsen og den norske levekårsundersøkelsen (LKU) når det gjelder bekymring for vold og trusler. Også i LKU viste det seg at det var de unge voksne (16-24 år) som var mest urolig for vold og trusler. I den svenske nasjonale trygghetsundersøkelsen kommer aldersforskjellene for tilsvarende hendelser enda klarere til uttrykk (Brottsförebyggande rådet 2006, s.75). Når det gjelder uro for overfall og mishandling var det prosentvis mer enn dobbelt så mange i vårt broderfolk som fryktet slike handlinger i gruppen 16-24 år (23 pst) som i den eldste aldersgruppen på 65-79 år (11 pst). Forklaringen på disse aldersforskjellene ligger sannsynligvis i det faktum at de yngre ferdes langt hyppigere i det offentlige rom enn de eldre på kveldstid.

3.10. Betydningen av ulike tiltak for at man skal føle seg trygg

Respondentene ble stilt følgende spørsmål:

Hvor viktig mener du at følgende tiltak er for at du skal føle deg trygg når du ferdes ute i kommunen/bydelen din? Tabell 3 viser fordeling av svarene.

Tabell 3. Prosentfordeling og gjennomsnitt (vektede data). Sortert etter gjennomsnittlig opplevd viktighet.

	Ikke viktig (1)	Litt viktig (2)	Ganske viktig (3)	Meget viktig (4)	Gjennomsnitt
Flere politipatruljer (N=3192)	5,0	13,7	31,8	49,5	3,3
Bedre utebelysning (N=3190)	5,4	15,5	36,3	42,7	3,2
Godt vedlikeholdte uterom uten søppel og skrot (N=3173)	12,2	22,4	30,3	35,1	2,9
Sosiale møteplasser m. benker, beplantning osv. (N=3160)	16,6	28,4	33,7	21,4	2,6
At tagging vaskes bort (N=3161)	24,9	22,9	23,0	29,2	2,6
Flere vektere (N=3148)	19,4	28,3	30,8	21,4	2,5
Flere overvåkningskameraer (N=3150)	25,3	31,3	25,5	18,2	2,4
Bilfrie sentrumsgater og fartsdumper (N=3138)	28,9	33,0	24,9	13,2	2,2

Som tabellen viser er det økning i antall politipatruljer som utpekes som det viktigste tiltaket for å skape trygghet, med knapp margin til vektleggingen av bedre belysning. Ønsket om mer politi kommer også tydelig til uttrykk i den tidligere omtalte politireformundersøkelsen (Politidirektoratet 2006). Et aktuelt spørsmål er hvorvidt mer politi faktisk vil øke tryggheten i befolkningen, og et dykk ned i politiforskningen kan bidra til å problematisere et slikt ønske. Det har vært foretatt mye politiforskning på effektiviteten og nytteverdien av økt politiinnsats og politiets evne til å øke tryggheten i befolkningen. Det sentrale spørsmålet i disse studiene er dette: Kan økt politiinnsats begrense kriminaliteten og øke tryggheten? Det er særlig i England og USA at slike studier er blitt gjennomført, og det klassiske og mest kjente studiet i

denne forbindelse er "The Kansas City preventive patrol experiment" (Kelling m.fl 1974). Eksperimentet gikk kort sagt ut på å variere patruljenivået mellom bydeler og tidssoner på døgnet i Kansas by i begynnelsen av 1970-årene. Det viste seg imidlertid at økningen i antall politipatruljer reduserte verken kriminaliteten eller folks utrygghetsfølelse. Vi har tidligere (i del 1) vist til nærpolitprosjektet i Danmark. Der viste det seg at man så en viss nedgang i kriminalitet og ordensproblemer i lokalområdene i tråd med at politiet kom nærmere befolkningen (Balvig og Holmberg 2004, s. 160). Samtidig fant man ingen bedring når det gjaldt trygghetsfølelsen i befolkningen (ibid, s.161). Økt politinærvær kan også – i hvert fall på kort sikt – bidra til trygghet ved at folk oppfatter stedet som utrygt når politiet stadig finner grunn til å være der.

Vi skal likevel ikke trekke disse politistudiene for langt i vår vurdering av politiets bidrag. Sentrumsområdet i våre utvalgte kommuner og bydeler representerer tross alt en ganske annen virkelighet enn Kansas by på 1970-tallet. Spørsmålet om politinærvær og trygghet er også et tidsspørsmål hvor man over tid kan bli mer vant til å se politiet der man ferdes. Mye står og faller på hvordan politiet utøver sin kontrollvirksomhet – for eksempel om politiet evner å være tett på der problemene mest sannsynlig dukker opp, og hvorvidt politiet engasjerer seg i annen virksomhet enn utelukkende orientering mot lovbrudd og ordensforstyrrelser (noe vi vil komme tilbake til i del 3 av denne rapporten).

Bedre utebelysning kommer også høyt opp på prioriteringslisten i de utvalgte kommunene. Det harmonerer godt med et av funnene i avsnitt 4.7 der ”gater med dårlig belysning” viste seg å være en arena hvor relativt mange føler seg utrygge. Videre er det interessant å merke seg at såpass mange som halvparten av respondentene mener at flere vektere enten er *ganske viktig* eller *meget viktig* for tryggheten. (Vekternes rolle vil vi komme tilbake til i del 3 av rapporten). I tillegg er ønsket om kameraovervåkning nokså tydelig tilstede i de innsamlede data. Politi, vektere, økt belysning og flere overvåkningskameraer er typiske situasjonsorienterte tiltak som hovedsaklig handler om å øke barrierene for lovbruddsaktivitet (se for øvrig del 1 i denne forbindelse). Nå er det imidlertid ikke bare situasjonsorienterte tiltak som respondentene våre finner viktige for deres trygghetsfølelse. Flere av tiltakene som er oppført i tabellen er mer rettet mot trivsel enn lovbruddsprevensjon – slik som vedlikeholdte uterom, møteplasser og fjerning av tagging. Tallene viser at slike tiltak også er sentrale i folks bevissthet om trygghet.

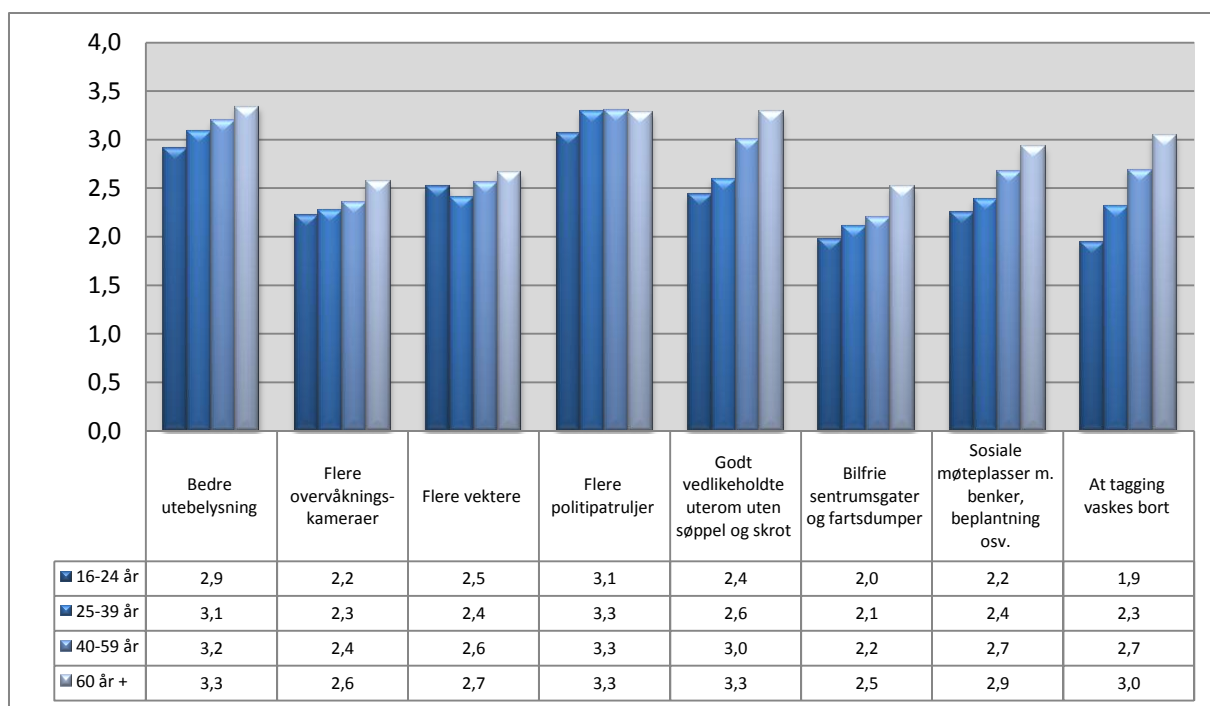
Kjønn og tiltak for trygghet

Tabell 4. Kjønnforskjeller (gjennomsnitt, uvektede data)

Tiltak	Menn (gjennomsnitt)	Kvinner (gjennomsnitt)	Signifikanstest. kjønnforskjell
Flere politipatruljer	3,2	3,4	p<0,01
Bedre utebelysning	2,9	3,4	p<0,01
Godt vedlikeholdte uterom	2,8	2,9	p<0,05
Sosiale møteplasser	2,6	2,7	p<0,01
At tagging vaskes bort	2,6	2,5	n.s.
Flere vektere	2,3	2,8	p<0,01
Flere overvåkningskameraer	2,2	2,5	p<0,01
Bilfrie sentrumsgater og fartsdumper	2,1	2,4	p<0,01

Tabellen viser at kvinner vektlegger trygghetstiltakene mer enn det menn gjør – med unntak av *at tagging vaskes bort*. Selv om kjønnforskjellene jevnt over er små, er de likevel statistisk signifikante. Tallene for dette spørsmålet gjenspeiler for øvrig kjønnforskjellene i opplevelsen av trygghet som vi har dokumentert tidligere.

Alder og tiltak for trygghet

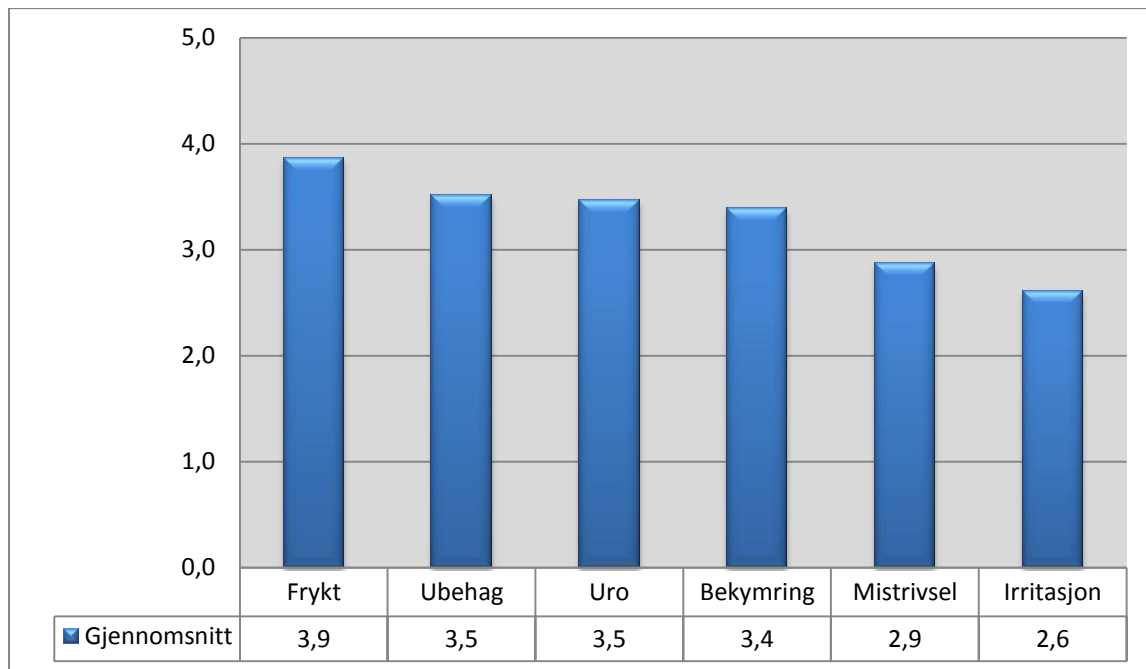
Figur 12. Betydningen av tiltak for de ulike aldersgruppene.

Det er også signifikante aldersforskjeller for alle spørsmålene om tiltak for trygghet. Selv om forskjellene ikke er særlig store, er det verdt å merke seg det lineære mønsteret i figuren. Det foreligger markerte aldersforskjeller først og fremst i vektleggingen av *godt vedlikeholdte uterom* og *at tagging vaskes bort*. Disse tiltakene vektlegges klart mer av de eldre enn de yngre i utvalget vårt.

En sentral konklusjon som kan trekkes i dette avsnittet er at **en relativt stor andel av befolkningen finner at det offentlige spiller en meget viktig rolle i det trygghetsskapende arbeidet** – og troen på tiltak fra det offentlige ser ut til å tilta med økende alder.

3.11. Hva beskriver utrygghetsfølelsen?

Vi ønsket å kartlegge hva slags assosiasjoner folk har til begrepet utrygghet, og respondentene ble stilt følgende spørsmål: *I dette intervjuet har vi spurt om utrygghet i det offentlige rom. Vi vil gjerne vite hva begrepet "utrygghet" betyr for deg. I hvilken grad synes du at ordene som jeg leser opp nå beskriver utrygghet?* Figur 13 viser hva folk legger i begrepet:

Figur 13. Hva legger folk i begrepet utrygghet? Gjennomsnittsverdier (på en skala fra 1 = i meget liten grad til 5 = i meget stor grad).

Ikke uventet er *frykt* den følelsen som i størst grad forbindes med utrygghet. *Uro* og *bekymring* forbindes også i ganske stor grad til utrygghet. Følelsen av *ubehag* kommer også tydelig frem når det snakkes om utrygghet. Det er imidlertid et uavklart spørsmål om mange av respondentene mener at ubehag og utrygghet er beslektede fenomener – eller om det snarere er slik at utrygghet medfører ubehag. Det er åpenbart ubehagelig å føle seg utrygg, men det betyr ikke at *ubehag* og *utrygghet* er synonyme for mange av respondentene. Det samme gjelder *mistrivsel* og *irritasjon* som også er følelser som i utgangspunktet kan sies å ligge utenfor begrepet om utrygghet. Dette viser bare et poeng vi har fremholdt tidligere:

Trygghetsbegrepet er mangfoldig og mangefasettert, og det er derfor utfordrende å gjøre presise målinger av trygghet og utrygghet. I kvalitative intervjuer vil man derimot i større grad kunne skille disse følelsene fra hverandre – noe vi kommer tilbake til i del 3 for denne trygghetsundersøkelsen.

4. ANALYSER AV TRYGGHETSDATA PÅ KOMMUNENIVÅ

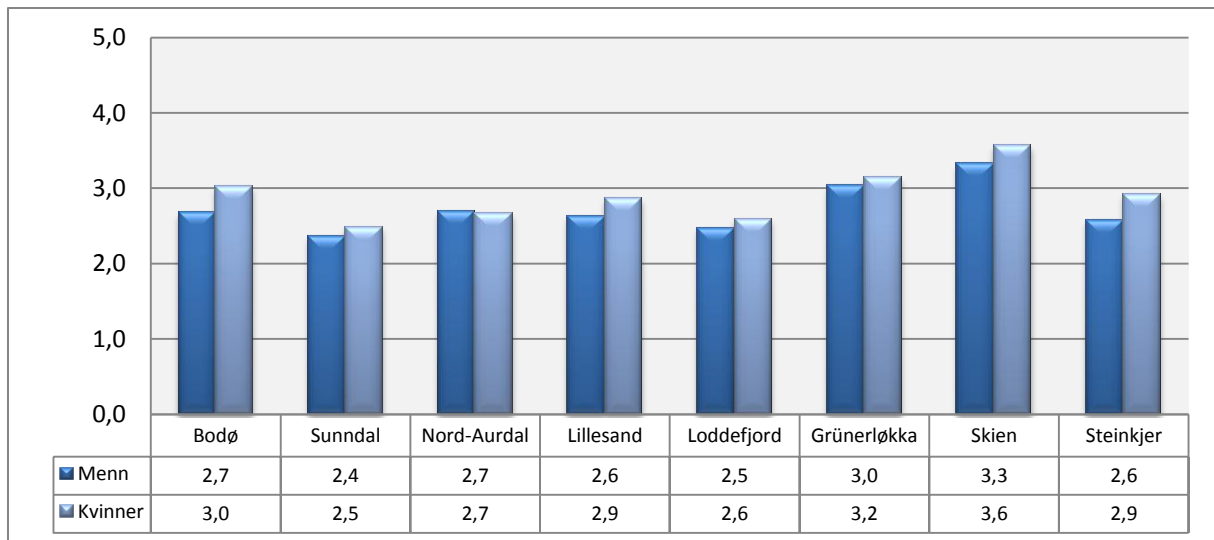
4.1. Innledning

I dette kapittelet skal trygghetsdata på kommunenivå analyseres. Flere av trygghetsspørsmålene som ble presentert i forrige kapittel kan imidlertid ikke behandles på kommunenivå fordi tallene er såpass lave for hver enkelt kommune. Det er for få personer i hver kommune som har voldsoffererfaring til å gjøre meningsfulle kommunesammenligninger. Videre er spørsmål som kun er besvart av de som erklærer seg som ”utrygge” også for tallfattige for sammenligninger på kommunenivå. Det gjelder spørsmålene om livskvalitet vs. utrygghet og kilder til utrygghet. Det siste spørsmålet fra forrige kapittel – om hvordan respondentene oppfatter og tolker begrepet *utrygghet* er også utelatt fordi det ikke gir god mening å knytte det til kommunenivå. Dette er først og fremst et psykologisk spørsmål av mer allmenn karakter.

Når det gjelder årsakene til at noen kommuner peker seg ut på noen av trygghetsvariablene vil vi forsøke å belyse det i del 3 av denne studien. I den videre fremstillingen vil vi veksle mellom å presentere våre data i figurform og tabellform. Dette gjøres først og fremst av plasshensyn, men også av hensynet til variasjon for leseren.

4.2. Opplevelse av kriminalitet som et problem – en sammenligning av kommunene/bydelene

På spørsmålet om – *Hvor stort eller lite problem synes du kriminalitet er i din kommune/bydel?* – får vi følgende kommuneoversikt:

Figur 14. Opplevelse av hvor stort problem kriminalitet er i kommunen/bydelen – en kommuneoversikt. (Gjennomsnittsverdier: 1 = meget lite problem....5 = meget stort problem)

Av figuren ser vi kommunefordelingen på opplevelsen av kriminalitet som et problem.

Respondentene ble bedt om å rangere svaret sitt på en skala fra 1 til 5, hvor tallverdien 1 indikerer at man mener kriminaliteten i ens kommune er et *meget lite problem* - og verdien 5 tilsier et *meget stort problem*. På gjennomsnittstallene viser det seg at det er innbyggerne i Skien som har det mest negative bildet av kriminalitetsnivået av våre utvalgte kommuner/bydeler. Sunndal kommer i motsatt ende best ut på dette spørsmålet. Det er også dobbelt så mange i Skien som i totalutvalget som mener at kriminalitet er et *meget stort problem* i kommunen sin⁶. Det er også langt flere i Skien som karakteriserer kriminaliteten i kommunen som et *ganske stort problem*. Tilsvarende er tallene for Skien mye lavere i motsatt ende av skalaen der verdiene er *meget lite-* og *ganske lite problem*.

I Sunndal er det nesten ingen som vil karakterisere kriminaliteten i kommunen som et *meget stort problem* (mindre enn 1 prosent). Det er også relativt få som oppfatter kriminaliteten i Sunndal som et *ganske stort problem*. Tilsvarende er tallene mye høyere i Sunndal på motsatt ende av skalaen der verdiene er *meget lite-* og *ganske lite problem*.

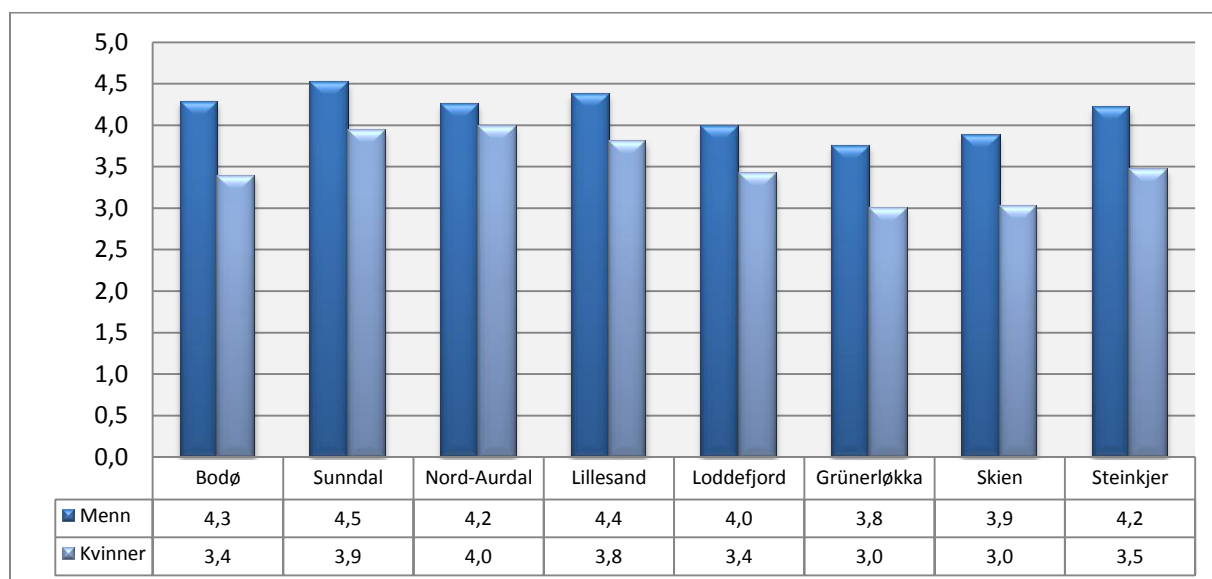
Når det gjelder kjønnsforskjeller i synet på kriminalitetsnivået er det særlig to kommuner som peker seg ut. I Bodø er det 2.9 prosent av kvinnene som karakteriserer kriminaliteten som et *meget stort problem* - mot 1.6 prosent av mennene. 23.8 prosent av kvinnene i Bodø oppfatter kriminaliteten i kommunen som et *ganske stort problem* - mot 14.6 prosent av mennene. I

⁶ Når det gjelder sammenligningen mellom Skien og hele utvalget så er Skien med i totalutvalget.

Steinkjer er det 27.9 prosent av kvinnene som svarer at kriminaliteten i kommunen er et *ganske stort problem* - mot 13.6 prosent av mennene. Kvinner oppfatter kriminaliteten som et større problem enn menn i alle kommunene/bydelene (unntatt Nord-Aurdal), men i de øvrige er kjønnsforskjellene mer moderate. Både på Grünerløkka og i Nord-Aurdal er det en svak overvekt av menn som mener at kriminaliteten er et *meget stort problem*. Hva det kan skyldes vil vi forsøke å finne ut i neste del. (I del 3 vil vi også sammenligne registrert kriminalitet med folks oppfatninger av kriminalitetsbildet. Er det slik at de subjektive oppfatningene av dette spørsmålet samsvarer med hva man faktisk vet om kriminalitetsnivået i kommunen?)

4.3. Opplevelse av trygghet i kommunen/bydelen - en sammenligning av kommunene/bydelene

På spørsmålet om - *Hvor trygg eller utrygg føler du deg når du ferdes alene i sentrumsområdet i din kommune/bydel seint på kvelden?* – får vi følgende kommuneoversikt:

Figur 15: Opplevelse av trygghet – en kommuneoversikt

(Gjennomsnittsverdier. 1 = Meget utrygg... 5 = Meget trygg)

Av figuren ser vi hvordan de åtte kommunene fordeler seg på spørsmål om hvor trygg eller utrygg befolkningen i hver enkelt kommune føler seg når de ferdes alene i sentrumsområdet på kveldstid. Vi ser også forskjellen mellom kvinner og menn. I likhet med spørsmål 2 ble respondentene bedt om å rangere svaret sitt på en skala fra 1 til 5, der tallverdien 1 indikerer

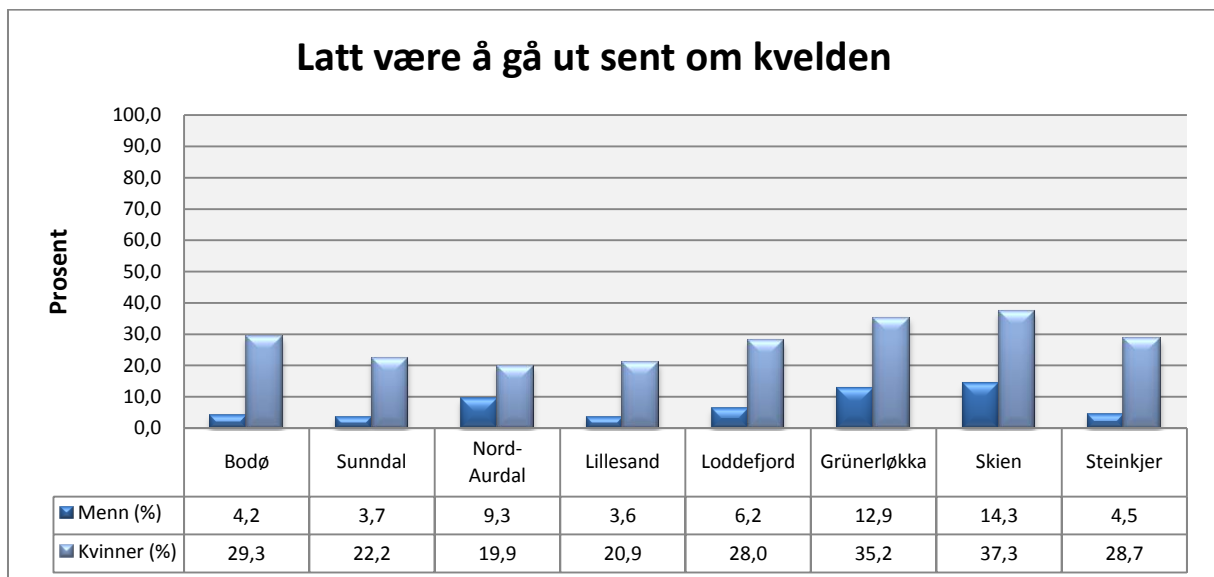
at man føler seg *meget utrygg* når man ferdes alene på kveldstid, men 5 indikerer *meget trygg*. Altså, jo høyere kolonnen når opp på skalaen, jo tryggere er respondentene. Det var også anledning til å svare – *Har ingen mening om dette*, eller – *Vet ikke*.

Alt i alt forteller dataene fra samtlige kommuner/bydeler at folk flest opplever det som trygt å ferdes alene i sitt sentrumsområde på kveldstid, og forskjellene mellom de åtte kommunene er ikke store. Noen lokale variasjoner er det likevel. Kvinner er gjennomsnittlig noe mer utrygge enn menn i alle kommunene/bydelene. Bodø og Skien er kommunene der denne kjønnsforskjellen kommer tydeligst fram, med et skille i gjennomsnitt på 0,9 poeng på vurderingsskalaen. Hvis vi ser på hvor stor andel som har rapportert at de er trygge, er Sunndal kommunen hvor både flest menn og kvinner svarer at de er *meget trygge* (58,7 prosent av mennene og 27,2 prosent av kvinnene). Ser man på gjennomsnittstallene for kvinner og menn under ett, kommer Sunndal fremdeles best ut – dvs. er den kommunen der det rapporteres størst grad av trygghet. Svarene på dette spørsmålet samsvarer således godt med hva vi fant på spørsmålet om i hvilken grad respondentene opplever kriminalitet som et problem i kommunen. Også der kom Sunndal best ut.

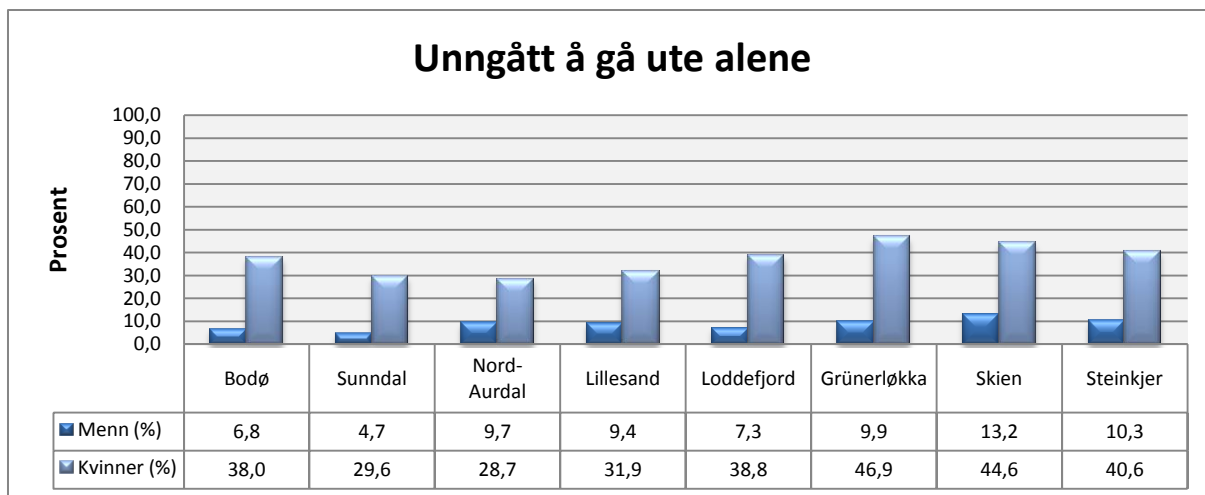
I motsatt ende av skalaen, der respondentene gjennomsnittlig skårer høyest på utrygghet, ligger Grünerløkka, tett etterfulgt av Skien. Grünerløkka er stedet der flest menn karakteriserer seg som *meget utrygg* med en gjennomsnittsverdi på 4,5 prosent. 7,5 prosent karakteriserer seg som *ganske utrygg*. Grünerløkka er også stedet hvor flest kvinner føler seg både *meget utrygg*, og *ganske utrygg*, med gjennomsnittsverdier på henholdsvis 10,3 og 28,1 prosentpoeng. Forøvrig finner vi det noe overraskende at respondentene i Skien sier seg mer utrygge enn utvalget i Loddefjord. Sistnevnte er tross alt en forstad til en større by (Bergen) hvor man kunne forvente mer utrygghet. Dette er imidlertid spørsmål som vi vil følge nøye opp i del 3 av denne rapporten.

4.4. Valg som følge av å føle seg utrygg – en sammenligning av kommunene/bydelene

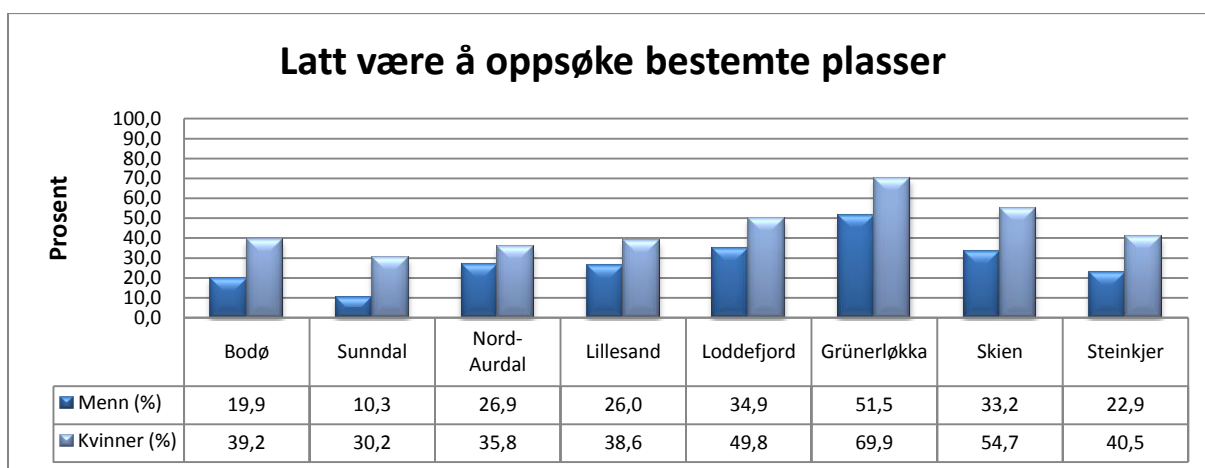
På spørsmålet om - *Hvis du tenker på det siste året, har det hendt at du har gjort følgende valg fordi du føler deg utrygg* – presenterte vi følgende seks valgmuligheter: *Latt være å gå ut om kvelden, Unngått å gå ut alene, Latt være å oppsøke bestemte plasser, Latt være å gå på konserter og festivaler, Gått omveier, Tatt buss eller taxi i stedet for å gå.* I forrige kapittel dokumenterte vi at det var unngåelsen av å oppsøke bestemte plasser som slo sterkest ut på disse alternativene. Det gjaldt både for kvinner og menn, men kvinner unngår bestemte plasser i langt større grad enn det menn gjør. Nå skal vi se nærmere på unngåelsesatferd i forhold til hver enkelt kommune/bydel. Vi sammenligner utvalgsstedene på hver av de definerte unngåelsesstrategiene på denne måten: (Vi tar ikke med valget om å - *la være å gå på konserter og festivaler* - fordi tallene her er så marginale for alle utvalgsstedene.)

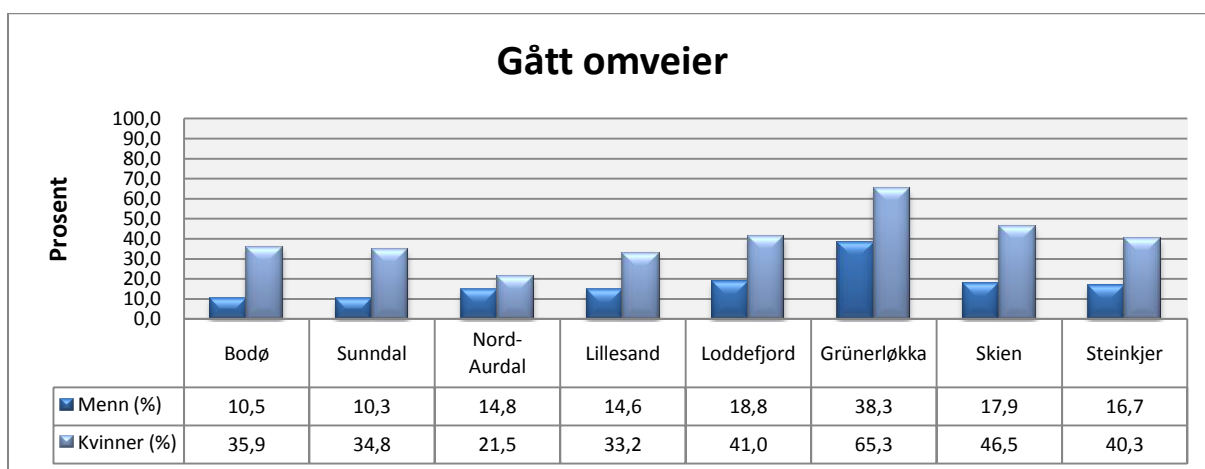
Figur 16: Valg om å la være å gå ut sent på kvelden – en kommuneoversikt

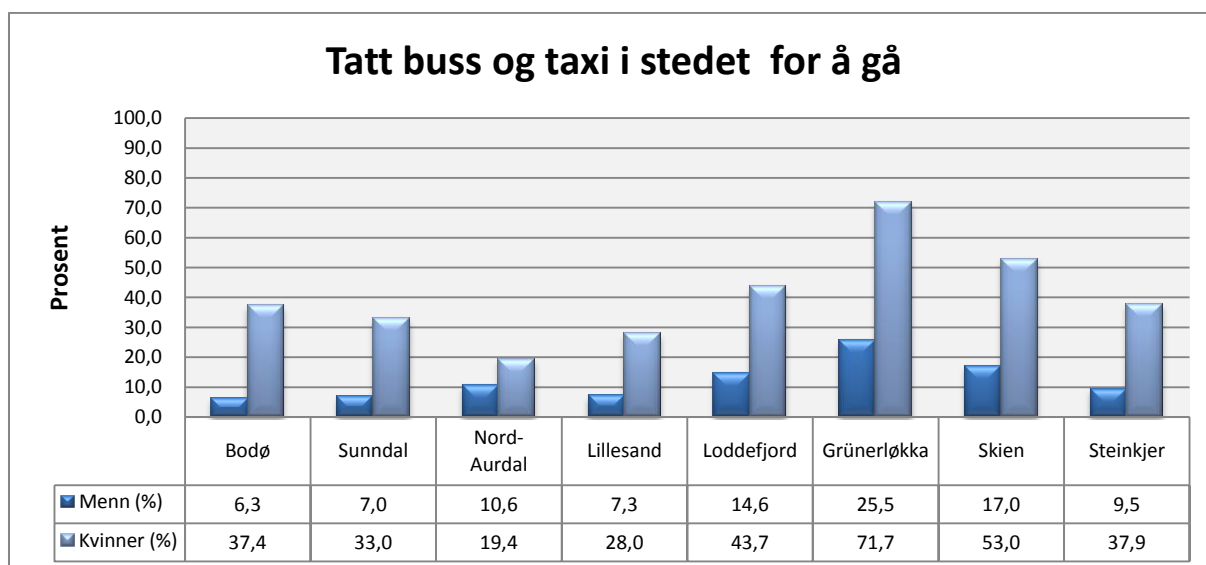
Figur 17: Valg om å unngå å gå ut alene – en kommuneoversikt

Figur 18: Valg om å la være å oppsøke bestemte plasser– en kommuneoversikt

Figur 19: Valg om å gå omveier– en kommuneoversikt

Figur 20: Valg om å ta buss og taxi i stedet for å gå – en kommuneoversikt

Samlet sett viser figurene at det er Grünerløkka og Skien som peker seg ut når det gjelder unngåelsesatferd. Dette samsvarer med tallene på oppfatning av kriminalitetsnivået i kommunen og trygghet ved ferdsel ute om kvelden. De kommunene som kommer best ut på de foregående trygghetsmålingene skårer også lavest på unngåelsesatferd. Det gjelder først og fremst Sunndal, Nord-Aurdal og Lillesand. Vi kan plassere Bodø, Loddefjord og Steinkjer i en mellomgruppe her. Videre finner vi markerte kjønnsforskjeller på unngåelsesatferd i nesten alle kommunene/bydelene med unntak av det å la være å gå på konserter og festivaler pga av utrygghet, men her er som nevnt tallene så lave at kjønnsforskjeller ikke gjør seg gjeldende. Unngåelse av konserter og festivaler er tydeligvis et lite aktuelt alternativ både for kvinner og menn i samtlige av de åtte kommunene/bydelene. Nord-Aurdal er det eneste stedet hvor kjønnsforskjellene er forholdsvis moderate på flere av unngåelsesstrategiene (som – *latt være å oppsøke bestemte plasser, gått omveier og ta buss/taxi i stedet for å gå*).

4.5. Hvilke steder skaper utrygghet? – en sammenligning av kommunene/bydelene

Her lå følgende spørsmål til grunn: *Har du følt deg utrygg når du er alene på følgende steder på kveldstid?* Ut i fra hva annen litteratur og forskning om trygghet indikerer, samt en avveining av hvilke arenaer hvor vi ser det som rimelig at folk kan føle utrygghet, begrenset vi valget til – *utesteder, gater med dårlig belysning, folketomme gater, offentlige kommunikasjonsmidler, drosjeholdeplasser, parker og steder der mange mennesker samles.* Respondentene fikk følgende svaralternativer: *ja, nei, ikke aktuelt for meg eller vet ikke.*

Tabell 5. Andel (prosent) av respondentene som har opplevd utrygghet på ulike steder. Fordelt på kommuner/bydeler.

	Utesteder	Gater med dårlig belysning	Folketomme gater	Offentlig kommunikasjon	Drosje holdeplasser	Parker	Der mange mennesker samles
Bodø	10,8	41,4	28,1	5,5	22,0	31,8	7,9
Sunndal	10,2	29,8	23,7	2,7	14,4	17,7	6,4
Nord-Aurdal	9,9	34,7	22,4	7,5	12,1	25,6	10,3
Lillesand	17,1	34,3	25,1	7,2	22,5	20,3	8,4
Loddefjord	16,4	51,9	42,3	10,8	25,7	55,0	10,3
Grünerløkka	15,2	66,8	53,5	20,6	23,1	58,6	11,3
Skien	20,0	53,7	43,2	10,8	33,2	40,8	10,6
Steinkjer	15,0	37,8	26,4	7,3	20,3	29,8	11,0

I forrige kapittel slo vi fast at for alle kommuner/bydeler sett under ett, er *gater med dårlig belysning, folketomme gater* samt *parker* de stedene hvor flest har følt seg utrygg. Dette er i stor grad beskrivende også når man tar for seg hver enkelt kommune. Unntaket er Lillesand, hvor andelen som har følt utrygghet på *drosjeholdeplasser* er noe større enn andelen som har følt seg utrygg i *parker* (henholdsvis 22,5 og 20,3 prosent).

Grünerløkka er bydelen hvor prosentandelen som svarer ja på spørsmålet om de har følt seg utrygg i *gater med dårlig belysning* (66,8), i *folketomme gater* (53,5) og i *parker* (58,6) størst. Til sammenligning vekker folketomme gater lite utrygghet hos innbyggerne i Nord-Aurdal (22,4), og langt færre har følt seg utrygge i Sunndals parker (17,7) enn for eksempel på Grünerløkka.

Steder der mange mennesker samles ser ut til å være lite utrygghetsskapende i alle kommuner/bydeler. Innbyggerne i Skien rapporterer oftere utrygghet på drosjeholdeplasser enn i de øvrige kommunene/bydelene (33,2 prosent). Her er det også flest som sier at de har opplevd utrygghet på byens utesteder (20 prosent).

Som påpekt i forrige kapittel, er det store kjønnsforskjeller når det gjelder hvilke steder som oppleves som utrygge. Forskjellen består i at kvinner på alle steder oftere rapporterer opplevd utrygghet enn menn. Det er imidlertid de samme stedene som skaper utrygghet hos menn, tilross for langt lavere prosentandeler. Det går ikke frem av tabellen over, men forskjellen mellom kjønnene kommer tydeligst fram på stedene: *gater med dårlig belysning, folketomme gater og parker*. Kvinnene på Grünerløkka skårer høyere enn kvinner i alle andre kommuner/bydeler på samtlige tre steder. For eksempel har hele 85 prosent av de spurte kvinnene på Grünerløkka følt seg utrygg i bydelens *gater med dårlig belysning*. 80 prosent sier de har følt utrygghet i *parkene*. Til sammenligning har 29 prosent av de spurte kvinnene i Lillesand følt utrygghet i byens *parker*.

Sammenlignet med øvrige kommuner (bortsett fra Grünerløkka) skårer kvinnene i Loddefjord og Skien også forholdsvis høyt når det gjelder utrygghet på disse tre stedene. For eksempel svarer 74,5 prosent av kvinnene i Loddefjord *ja* på spørsmålet om de har følt seg utrygge i Loddefjords *parker*, og andelen kvinner som har følt seg utrygg i Skiens *dårlig belyste gater* er på 75,3 prosent. Kvinnene i Skien er også de kvinnene i utvalget som oftest svarer *ja* på spørsmål om de har følt seg utrygg på byens *utesteder* (25 prosent). Kvinnene i Nord-Aurdal, Sunndal og Lillesand ser i mindre grad ut til å ha opplevd utrygghet på disse utvalgte stedene.

Menn på Grünerløkka er de som i størst grad rapporterer utrygghet knyttet til *folketomme gater* (32,2 prosent) og *gater med dårlig belysning* (49,5 prosent). De frykter i større grad også *offentlige kommunikasjonsmidler* enn menn i de øvrige kommuner/bydeler (16,2 prosent). Menn i Loddefjord er de som i størst grad har opplevd utrygghet på *drosjeholdeplasser* (24,6 prosent). De som i klart minst grad har følt seg utrygge når de ferdes alene på kveldstid i *parker*, er menn i Sunndal (4,6 prosent). På andre plass ligger menn i Bodø med 12,7 prosent. Bare 2 prosent av mennene i utvalget fra Sunndal rapporterer å ha følt utrygghet på *offentlige kommunikasjonsmidler*.

4.6. Bekymring for negative hendelser i det offentlige rom – en sammenligning av kommunene/bydelene

På spørsmålet om – *I hvilken grad bekymrer du deg for at følgende hendelser skal skje deg selv i din kommune/bydel?* – la vi følgende 6 hendelser til grunn: *Vold på åpen gate, Seksuell trakassering, Truende oppførsel, Andres fyll/uro, Tyveri og Ran.* Graden av bekymring for de ulike hendelsene er målt på en skala fra 1 til 5 der tallet 1 representerer bekymring i *meget liten grad*, og tallet 5 innebærer bekymring i *meget stor grad*. Det viser seg at tyveri og andres fyll og uro er det som vekker størst grad av bekymring for befolkningen i de utvalgte kommunene/bydelene samlet sett. Seksuell trakassering er det som i gjennomsnitt skaper minst bekymring av de mulige hendelsene. La oss nå se nærmere på disse hendelsene i forhold til hver enkelt kommune/bydel. Vi rangerer stedene i forhold til graden av bekymring. Tabell 7 viser den gjennomsnittelige graden av bekymring i hver kommune/bydel.

Tabell 6. Bekymring for negative hendelser i det offentlige rom. Gjennomsnittlig vurdering på hvert innsamlingssted*.

	Vold på åpen gate	Seksuell trakassering	Truende oppførsel	Andres fyll og uro	Tyveri	Ran
Bodø	2,0	1,7	2,3	2,5	2,5	2,0
Sunndal	1,7	1,6	1,9	2,2	2,3	1,7
Nord-Aurdal	1,9	1,5	2,3	2,3	2,9	2,1
Lillesand	1,9	1,6	2,1	2,4	2,6	1,9
Loddefjord	2,1	1,7	2,3	2,6	2,6	2,2
Grünerløkka	2,4	2,0	2,7	2,8	2,9	2,5
Skien	2,5	1,8	2,5	2,7	2,9	2,4
Steinkjer	2,1	1,6	2,2	2,4	2,5	2,0
Samlet	2,2	1,8	2,4	2,6	2,7	2,2

*Skala: 1=i meget liten grad bekymret, 5=i meget stor grad bekymret .

Oversikten viser at Skien og Grünerløkka veksler på å besitte de høyeste gjennomsnittsverdiene når det gjelder bekymring for disse hendelsene. Befolkningen i Sunndal skårer lavest på alle hendelsene med unntak av bekymring for seksuell trakassering (men Sunndal skårer relativt lavt på dette punktet også). Til tross for tydelige forskjeller mellom topp- og bunnverdiene i denne oversikten, er samtidig forskjellene mellom gjennomsnittsverdiene i hovedsak små. Det er med andre ord ikke særlig store forskjeller

mellom kommunene/bydelene når det gjelder bekymring for disse hendelsene. En viktig forskjell kan likevel identifiseres langs en urbaniseringsakse. Steder med høy befolkningstetthet viser generelt størst grad av bekymring for disse seks hendelsene. Det samsvarer også med figuren om opplevelse av trygghet ved ferdsel ute i sentrumsområdet i kommunen. Det er kanskje merkelig at bekymringen for ran ikke er større på Grünerløkka når denne bydelen i perioder har vært plaget med personran. Det samme gjelder tallet for seksuell trakassering når man vet at det ved flere anledninger har forekommet en rekke overfallsvoldtekter på Grünerløkka.

Ved fremstillingen av bekymring for disse hendelsene for utvalgstedene samlet (se kapittel 4) viser det seg å være kjønnsforskjeller for alle hendelsene – og kjønnsforskjellen er spesielt stor når det gjelder seksuell trakassering. Det gjør seg gjeldene også for hver og en av de utvalgte kommunene/bydelene.

4.7. Betydningen av ulike tiltak for at man skal føle seg trygg – en sammenligning av kommunene/bydelene

På spørsmål om – *Hvor viktig mener du at følgende tiltak er for at du skal føle deg trygg når du ferdes ute i kommunen/bydelen din?*– opererte vi med følgende 8 trygghetstiltak: *Flere politipatruljer, Flere vektere, Flere overvåkningskameraer, Bedre utebelysning, Godt vedlikeholdte uterom uten søppel og skrot, Sosiale møteplasser m. benker, beplantning osv, At tagging vaskes bort, Bilfrie sentrumsgater og fartsdumper.* Graden av vektlegging for de ulike tiltakene ble målt på en skala fra 1-5 der tallet 1 representerte - *ikke viktig*, 2 = *litt viktig*, 3 = *ganske viktig*, 4 = *meget viktig*. Vi får følgende kommuneoversikt over gjennomsnittlig vurdering av de ulike trygghetstiltakenes betydning:

Tabell 7. Betydningen av ulike tiltak for at man skal føle seg trygg. Gjennomsnittlig vurdering på hvert innsamlingssted*.

	Flere politi- patruljer	Flere vektere	Flere kameraer	Bedre ute belysning	Godt vedlike.h. uterom	Sosiale møtepl.	Tagging vaskes bort	Bilfrie gater og fartsd.
Bodø	3,3	2,5	2,4	3,1	2,8	2,6	2,5	2,3
Sunndal	3,0	2,3	2,1	2,9	2,9	2,7	2,6	2,2
Nord- Aurdal	3,1	2,4	2,4	3,1	2,9	2,7	2,7	2,4
Lillesand	3,3	2,5	2,2	3,1	2,9	2,6	2,7	2,3
Loddefjord	3,3	2,6	2,5	3,4	2,9	2,6	2,4	2,2
Grünerløkka	3,4	2,7	2,7	3,2	2,9	2,5	2,6	2,1
Skien	3,5	2,7	2,5	3,3	2,8	2,5	2,5	2,2
Steinkjer	3,3	2,7	2,4	3,2	2,9	2,6	2,6	2,2

*Skala: 1 = ikke viktig, 4 = meget viktig

Det viser seg å være en stor grad av likhet i gjennomsnittsverdiene mellom kommunene for de ulike tiltakene. Derfor kan vi ikke trekke mange klare konklusjoner på kommunenivå for befolkningens vektlegging av de ulike tiltakene. Likevel kan vi slå fast at ønsket om mer politi, flere vektere, bedre belysning og flere overvåkningskameraer gjenspeiler trygghetsnivåene i kommunene. På Grünerløkka og i Skien, hvor folk føler seg mer utrygge enn de andre stedene, etterspørres i noe større grad disse situasjonelle tiltakene. Ønsket om mer politi er imidlertid det tiltaket som slår sterkest ut i alle de utvalgte kommunene/bydelene. Samtidig er det klare forskjeller mellom de ulike stedene når det gjelder fokuset på mer politi. Ser vi på prosentforskjeller i stedet for gjennomsnittstall viser det seg at i Sunndal mener bare 34 % at flere politipatroljer er *meget viktig*, mens tilsvarende tall for Skien er på 62%. Omtrent den samme forskjellen viser seg også ved de andre kontrolltiltakene som ønsket om flere vektere og kameraer. Dette reflekter for øvrig synet på kriminalitet som et problem og opplevelsen av utrygghet ved ferdsel ute. Når det gjelder tiltakene som er mer rettet mot trivsel enn mot lovbruddsprevensjon er fordelingen sprikende og mer tilfeldig. Forskjellene mellom kommunene er imidlertid små.

5. OPPSUMMERING – KONKLUSJONER – SAMMENDRAG

5.1. Oppsummering av trygghetsdata for kommunene/bydelene samlet.

Voldsoffererfaring: Totalt er det ca 20 prosent av totalutvalget som oppgir at de har vært utsatt for vold i det offentlige rom, og det er langt flere menn enn kvinner som har slik erfaring. Andelen med offererfaring synker med økende alder.

Opplevelse av kriminalitet som et problem i kommunen: Respondentene oppfatter samlet sett kriminalitetsbildet som ”verken stort eller lite problem”. Et klart mindretall oppfatter imidlertid kriminaliteten som et stort problem. Kvinner opplever i gjennomsnitt kriminalitet som et større problem enn menn. Det foreligger ikke store forskjeller mellom aldersgruppene når det gjelder synet på kriminalitetsomfanget i kommunen.

Opplevelse av trygghet i kommunen/bydelen: Utrygghet ved ferdsel ute om kvelden er et problem som angår et klart mindretall av innbyggerne i de utvalgte kommunene/bydelene. Kvinner er imidlertid mer utrygge i det offentlige rom enn menn. Det er også forskjell mellom aldersgruppene – de eldre aldersgruppene sier seg mer utrygge enn de yngre på dette spørsmålet. Ens følelse av trygghet henger også sammen med offererfaringer. Samtidig skal det fastslås at de fleste som føler seg utrygge ikke har opplevd vold i det offentlige rom.

Kilder til utrygghet: Lokalpressen viser seg å være den klart sterkeste kilden til utrygghet. Dernest kommer samtaler i lokalmiljøet, og hva bekjente eller familie har vært utsatt for som tydelige kilder til utrygghet. Hva en selv kan ha vært utsatt for kommer som nummer fire i denne rekken. Kilder til utrygghet varierer først og fremst med alder. Den yngste aldersgruppen lar seg i minst grad påvirke av negative oppslag i lokalpressen.

Utrygghet og livskvalitet: Omtrent fire prosent av hele utvalget på 3200 personer føler at utryggheten påvirker livskvaliteten deres i *ganske stor-* eller *meget stor grad*. Av det mindretallet som sier seg utrygge (*ganske* eller *meget utrygge*) er det rundt 30 prosent som føler at utryggheten påvirket livskvaliteten deres – enten i *ganske stor-* eller *meget stor grad*. Graden av utrygghetsfølelse har imidlertid stor betydning for livskvaliteten. De som erklærte seg som *meget utrygge* opplevde at deres livskvalitet var betydelig mer påvirket av utrygghet enn de som følte seg *ganske utrygge*. Gruppen som ikke har fullført grunnskole oppgir i langt større grad enn de med universitet/høyskole på høyere nivå at livskvaliteten påvirkes i *meget*

stor grad av utrygghet. Det kan delvis komme av at man finner flere eldre i den laveste utdanningskategorien. For aldersvariabelen viste det seg at tilnærmet en dobbelt så stor andel av de eldre oppga at utryggheten påvirket livskvaliteten deres i *meget-* eller *ganske stor grad* sammenlignet med den yngste aldersgruppen.

Hvilke steder skaper utrygghet? Det er gater med dårlig belysning, folketomme gater og parker som det knytter seg mest utrygghet til i de utvalgte kommunene/bydelene. Disse tre arenaene er også delvis overlappende med hverandre. Den høye kvinneandelen for uro på slike steder knytter seg antakelig til frykten for seksuelle overgrep/overfall. Den yngste aldersgruppen peker på utesteder som mer utrygge enn de øvrige aldersgruppene. Gruppen på over 60 år svarer langt hyppigere enn de yngre at denne kilden til utrygghet er lite relevant for dem. De yngre peker også i større grad på gater med dårlig belysning som en kilde til utrygghet. Også på dette spørsmålet er det størst prosentandel i gruppen over 60 år som svarer at denne kilden til utrygghet ikke er aktuelt for dem – antakelig fordi de holder seg mer innendørs på kveldstid.

Valg som følge av å føle seg utrygg: Unngåelse av å oppsøke bestemte plasser er det valget som slår sterkest ut som følge av utrygghet. Det gjelder både for kvinner og menn, men kvinner skårer langt høyere på denne formen for unngåelsesatferd. Den eldste aldersgruppen har i mye større grad enn den yngste latt være å gå ut om sent på kvelden pga. av utrygghet. De yngre har imidlertid i større grad tatt omveier, latt være å oppsøke bestemte plasser, tatt buss eller taxi i stedet for å gå ute – antakelig fordi disse handlingsalternativene er mer aktuelle for de yngre.

Bekymring for hendelser i det offentlige rom: Våre tall viser at det er tyveri og andres fyll og uro som vekker størst grad av bekymring for befolkningen i de utvalgte kommunene/bydelene. Seksuell trakassering er det som i gjennomsnitt skaper minst bekymring av de utvalgte hendelsene. Dette forteller antakelig lite om hva respondentene ser for seg som det mest alvorlige å bli utsatt for, men snarere hva som oppfattes som mest sannsynlig. Kvinner viser en større grad av bekymring for alle de utvalgte hendelsene enn det menn gjør. Kjønnforskjellene er som forventet størst når det gjelder frykt for seksuell trakassering, noe menn i meget beskjeden grad bekymrer seg for. Når det gjelder seksuell trakassering, truende oppførsel og andres fyll og uro går bekymringen tydelig ned med stigende alder, men ikke når det gjelder ran: her stiger frykten noe med økt alder. Det kan se ut som et paradoks når vi tidligere har slått fast at aldersgruppen over 60 år er mer utrygge

enn de yngre ved ferdsel ute alene i sentrumsområdet på kveldstid, samtidig som denne aldersgruppen kommer best ut når det gjelder bekymring for de fleste av de utvalgte hendelsene. Det viser at det er mer å bekymre seg over enn hva vi kan fange inn med seks konkrete hendelser.

Betydningen av ulike tiltak for at man skal føle seg trygg: Økning i politipatruljer er det tiltaket som utpekes som det viktigste for å skape trygghet. Bedre utebelysning kommer også høyt opp på prioriteringslisten. Mer enn halvparten av respondentene mener at flere vektere enten er *ganske viktig* eller *meget viktig* for tryggheten. I tillegg er ønsket om kameraovervåkning nokså tydelig til stede i de innsamlede data. Det er imidlertid ikke bare slike situasjonsorienterte tiltak som respondentene våre finner viktige for deres trygghetsfølelse. Flere av de utvalgte tiltakene er mer rettet mot trivsel enn mot lovbruddsprevensjon – slik som vedlikeholdte uterom, møteplasser og fjerning av tagging. Tallene viser at slike tiltak også er til stede i folks bevissthet om trygghet. En sentral konklusjon som kan trekkes her er at en stor andel av befolkningen finner at det offentlige spiller en meget viktig rolle i det trygghetsskapende arbeidet – og troen på tiltak fra det offentliges side stiger med økende alder.

Hva beskriver utrygghetsfølelsen? Frykt er den følelsen som i størst grad forbindes med utrygghet. *Uro* og *bekymring* forbindes også i ganske stor grad med trygghetsbegrepet. Følelsen av *ubehag*, *mistrivsel* og *irritasjon* kommer også tydelig frem når det snakkes om utrygghet. Trygghetsbegrepet er åpenbart mangfoldig og mangefasettert.

5.2. Oppsummering av trygghetsdata på kommunenivå

Av våre ti trygghetsspørsmål var det seks som viste seg aktuelle på kommunenivå. På spørsmålet om hvordan respondentene vurderer kriminalitetsbildet i kommunen viser gjennomsnittstallene at innbyggerne i Skien – tett etterfulgt av Grünerløkka - har det mest negative bildet. Sunndal kommer i motsatt ende best ut på dette spørsmålet. I Sunndal er det nesten ingen som vil karakterisere kriminaliteten i kommunen sin som et *meget stort problem*. Det er omtrent dobbelt så mange i Skien vs. totalutvalget som oppfatter kriminalitet som et *meget stort problem* i kommunen sin. Sunndal er også den kommunen hvor innbyggerne i størst grad kjenner seg trygge ved å ferdes i sentrumsområdet alene på kveldstid. I motsatt ende av kommuneoversikten for dette spørsmålet havner Grünerløkka og Skien. Befolkningen

på Grünerløkka skårer høyest av alle de utvalgte stedene – både for kvinner og menn – på følelsen av å være *meget utrygg* i forhold til ferdsel ute alene sent på kvelden.

Videre er det på Grünerløkka og i Skien vi kan identifisere størst grad av unngåelsesatferd. Dette samsvarer også med funnene angående oppfatningen av kriminalitetsnivået i kommunen, og trygghet ved ferdsel ute om kvelden. De kommunene som kommer best ut på de foregående trygghetsmålingene skårer også lavest på unngåelsesatferd. Det gjelder først og fremst Sunndal, Nord-Aurdal og Lillesand.

I så godt som alle de 8 utvalgte stedene viste det seg at det er gater med dårlig belysning, folketomme gater og parker som det knytter seg mest utrygghet til. Det foreligger likevel stor spredning mellom kommunene ved dette spørsmålet. For eksempel har hele 85 prosent av de spurte kvinnene på Grünerløkka følt seg utrygge i bydelens parker, mens det tilsvarende tallet for Lillesand bare er på 29 prosent.

Oversikten over hendelser man bekymrer seg for – som vold, seksuell trakassering, fyll, tyveri og ran – viser at Skien og Grünerløkka peker seg ut også på dette spørsmålet. Befolkningen i Sunndal skårer lavest på nesten alle hendelsene. Til tross for tydelige forskjeller mellom topp- og bunnpunktene i kommuneoversiktene, er samtidig forskjellene mellom gjennomsnittsverdiene i hovedsak små. Det er med andre ord ikke særlig store forskjeller mellom kommunene/bydelene når det gjelder bekymring for disse mulige hendelsene. En viktig forskjell kan likevel identifiseres langs en urbaniseringsakse. Befolkningen på steder med høy folketetthet viser størst grad av bekymring.

Kommuneutvalgene ligner hverandre i hvilke trygghetstiltak de vektlegger. Likevel kan vi slå fast at ønsket om mer politi, flere vektere, bedre belysning og flere overvåkningskameraer gjenspeiler trygghetsnivåene i kommunene. Grünerløkka og Skien, hvor folk føler seg mer utrygge enn de andre stedene, etterspør i noe større grad disse situasjonelle tiltakene. Ønsket om mer politi er imidlertid det tiltaket som slår sterkest ut i alle de utvalgte kommunene/bydelene. Samtidig er det klare forskjeller mellom de ulike stedene når det gjelder ønsket om mer politi. Tilsvarende forskjeller viser seg også ved de andre kontrolltiltakene som ønsket om flere vektere og kameraer – noe som for øvrig reflekter synet på kriminalitet som et problem i kommunen og utrygghet ved ferdsel ute. Når det gjelder tiltakene som er mer rettet mot trivsel enn mot lovbruddsprevensjon er fordelingen sprikende og mer tilfeldig. Spredningen mellom kommunene er imidlertid lav på ”trivseltiltakene”.

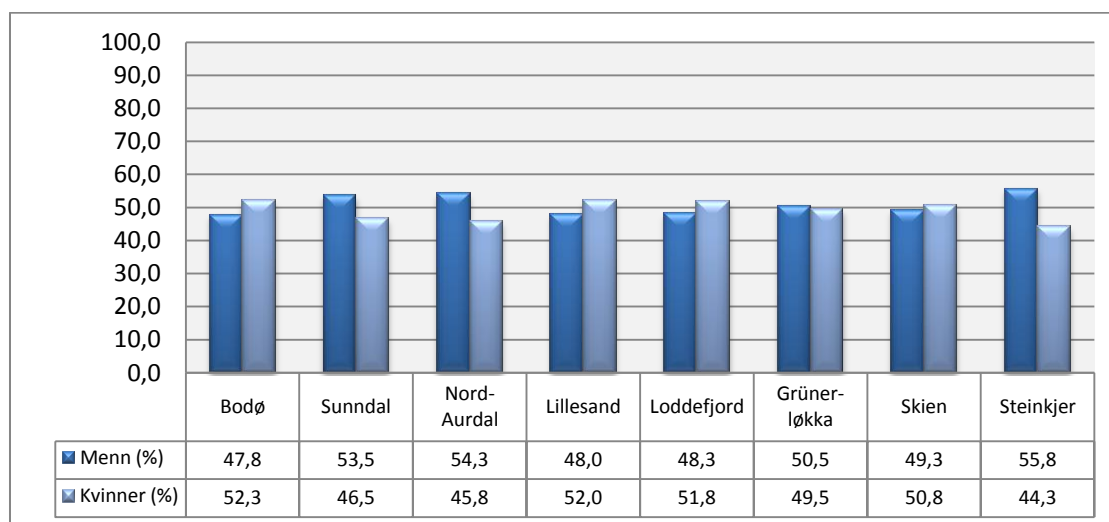
APPENDIKS – BESKRIVELSER AV UTVALGET

Innledning

I dette appendikset vil vi vise fordelingen av kjønn, alder og utdanning i vårt materiale, og vi sammenligner kjønn- og aldersfordelingen med hvordan hele befolkningen er sammensatt på disse to variablene.

Kjønn

I materialet er det 50,9 prosent menn og 49,1 prosent kvinner. Det er en tanke skjevt i forhold til normalbefolkningen (hvor fordelingen er hhv. 50,1 og 49,9). Brutt ned på de enkelte innsamlingssteder ser kjønnsfordelingen slik ut i materialet:

Figur 21. Kjønnfordeling i utvalget på de enkelte innsamlingssteder

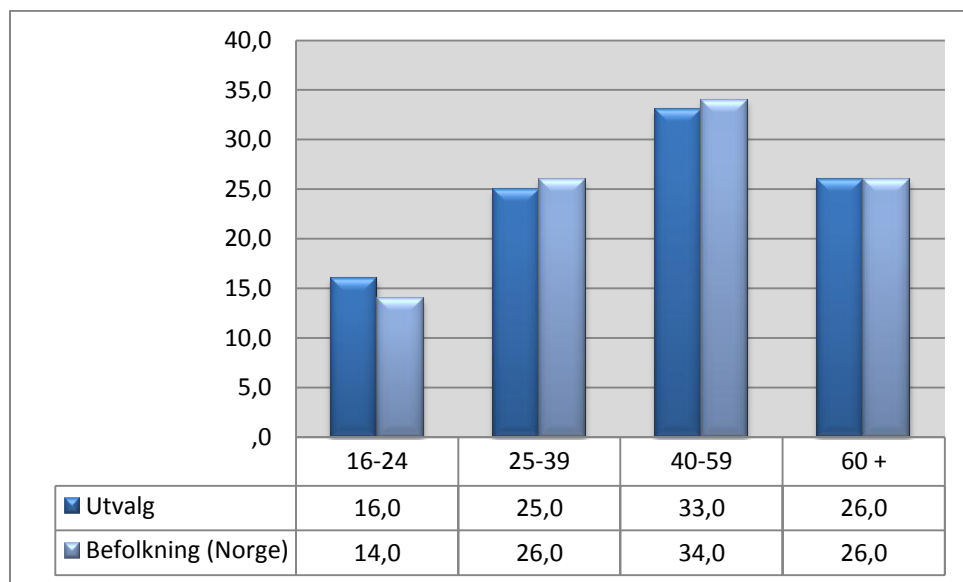
Alder

Tabell 8 . Aldersfordeling i utvalget. N=3200.

Alder	Antall	Prosent	Gjennomsnittsalder
16-24	512	16,0	21
25-39	800	25,0	33
40-59	1056	33,0	49
60 +	832	26,0	68

Total	3200	100,0	46
-------	------	-------	----

Dersom vi sammenligner med aldersfordelingen i hele den norske befolkningen (SSB), ser det slik ut:

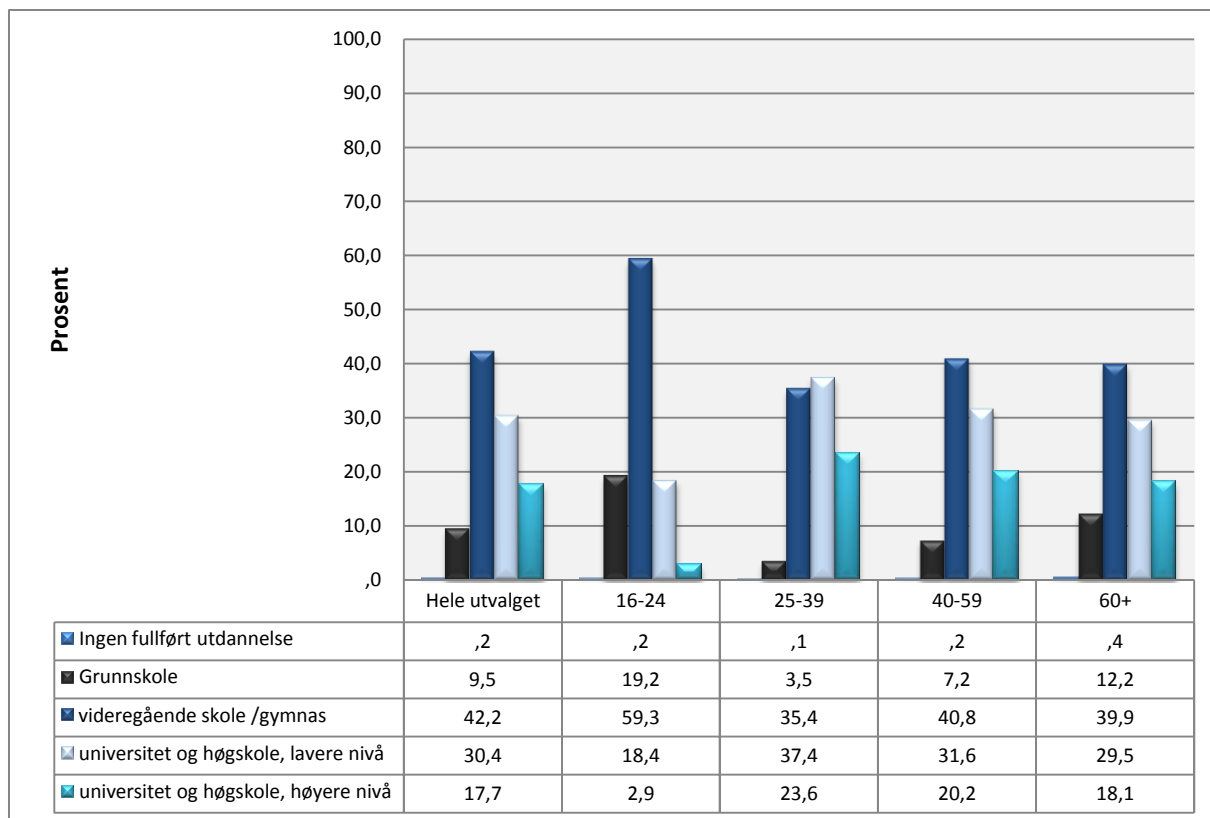

Figur 22. Aldersfordeling i henholdsvis utvalg og befolkning.

Figur 2 viser at undersøkelsen vår i stor grad er representativ med hensyn til aldersfordeling. Etter avtale med Synovate ble den yngste aldersgruppen noe overrepresentert. Dette ble gjort fordi det ble regnet som spesielt viktig å få informasjon om trygghetsrelaterte spørsmål fra den yngste aldersgruppa. Som vi ser, har det medført en liten underrepresentasjon i aldersgruppene 25-39 år og 40-59 år.

Utdanning

Figur 3 viser hvordan utdanningsnivåer fordeler seg i hele utvalget, samt i de ulike aldersgruppene.

Figur 23. Utdanningsnivå. Hele utvalget og fordelt på aldersgrupper.

”Tyngdepunktet” i disse fordelingene kan beskrives på flere måter. Hvis vi ser på den hyppigst forekommende utdanningen (modalverdien), ser vi av figuren at det er videregående skole eller gymnas i hele utvalget sett under ett. Det er også tilfellet for alle aldersgrupper med unntak av de som er mellom 25 og 39 år, hvor det er en liten overvekt av respondenter med universitets- eller høgskoleutdanning på lavere nivå. Medianverdien er en annen måte å beskrive materialets sentraltendens på. Medianen er midtpunktet dersom alle personene rangeres fra laveste til høyeste verdi på den aktuelle variabelen. I hele utvalget sett under ett er medianutdannelsen videregående skole eller gymnas, og dette er også medianutdannelsen i den yngste og eldste aldersgruppa. For de mellom 25 og 59 år er medianen universitets- eller høgskoleutdanning av lavere grad.

Minoritetsbakgrunn

For å kartlegge minoritetsbakgrunn, ble respondentene spurt om hvor de var født, samt om begge foreldrenes fødested. Basert på denne informasjonen kan vi identifisere innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, samt hvilke deler av verden respondentene har bakgrunn fra. Følgende tabell gir et bilde av det:

Tabell 9. Fødested, eget og foreldres. N=3195.

	Født i Norge	Født i Europa eller Nord- Amerika	Født i Sør- Amerika, Afrika eller Asia
Begge foreldrene født i Norge	2965	14	14
Norskfødt mor, utenlandskfødt far	60	7	0
Utenlandskfødt mor, norskfødt far	37	3	1
Begge foreldrene født utenlands	15*	55	24**

*Av disse har 4 foreldre fra Sør-Amerika, Afrika eller Asia.

**Alle foreldrepar har bakgrunn fra Sør-Amerika, Afrika eller Asia. For disse 24 respondentene er aldersfordelingen slik: 16-24 år: 7, 25-39 år: 5, 40-59 år: 12. Gjennomsnittlig alder ca. 37 år.

Som det går fram av tabell 9, er det relativt få med innvandringsbakgrunn i materialet. Det er totalt 24 førstegenerasjons innvandrere fra ikke-vestlige land. Av disse er det 7 som er i den yngste aldersgruppa. Det er 15 som er født i Norge av utenlandskfødte foreldre, og av disse er det bare 4 som har foreldre fra ikke-vestlige land (Sør-Amerika, Afrika, Asia). Det er med andre ord lite grunnlag for statistiske analyser om trygghet blant unge mennesker med bakgrunn fra ikke-vestlige land.

Generelt er det slik at personer med minoritetsbakgrunn blir underrepresentert i vanlige befolkningsundersøkelser. Erfaringsmessig skyldes det i hovedsak 2 forhold; språkmessige og kulturelle barrierer. Det synes å være en generell skepsis i minoritetsgrupper til å delta i spørreundersøkelser. For eksempel opplever Synovate av og til at menn i minoritetsmiljøer nekter kvinner i familien å delta i slike undersøkelser. I tillegg erfarer Synovate at det er mange personer med minoritetsbakgrunn som jobber på ettermiddagen når det er vanligst å ringe til respondentene. For å kunne fange inn minoritetsgrupper må det gjøres spesielle grep. Det kan for eksempel handle om å foreta utvalgstrekk fra områder med en spesiell høy konsentrasjon av personer med minoritetsbakgrunn, eller tilrettelegging av spørreskjema på ulike språk. Dette er imidlertid meget ressurskrevende, og gjøres vanligvis ikke med mindre man er spesielt interessert i å fange inn personer med minoritetsbakgrunn, og i tillegg har de nødvendige ressursene til rådighet.

LITTERATUR

- Barne- og likestillingsdepartementet (2008). *Regjeringens handlingsplan. Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner 2009-2012*. Oslo. Barne- og likestillingsdepartementet
- Balvig, Flemming og Lars Holmberg (2004): *Politi & Tryghed. Forsøg med nærpoliti i Danmark*. København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Brottsforebyggende rådet (2007): *Nationella trygghetsundersökningen 2006*. De första resultaten om utsatthet, trygghet og förtroande. Stockholm: Brottsforebyggande rådet. Rapport 2007:14.
- Heber, Anita (2007): *Var rädd om dig! Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress*. Stockholms Universitet.
- Hegna, K., Kristiansen, H.W. & Moseng, B.U. (1999). *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn*. Oslo: Nova 1/99.
- Kelling, G., Pate, T., Dieckman, D. og Brown, C. (1974): *The Kansas City Preventive Patrol Experiment: A summary report*. Washington, D.C. Police Foundation.
- Politidirektoratet (2006): *Sluttevaluering Politireform 2000*. AGENDA Utredning og Utvikling AS.
- Stene, Reid Jone (2003): *Vold og trusler i 20 år: levekårsundersøkelsene 1983-2001*. Samfunnspeilet 17 (2003) nr. 1. Oslo. SSB.